HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan henkilökohtaisten tavoitteiden ja menetelmien asettaminen lastensuojelulaitoksessa asuville lapsille

Anniina Ketola

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)
3/2013

humak www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU
Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Anniina Ketola	**Sivumäärä** 46, 12 liitesivua
Työn nimi Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan henkilökohtaisten tavoitteiden ja menetelmien asettaminen lastensuojelulaitoksessa asuville lapsille	
Ohjaava opettaja Juha Makkonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja	

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda tavoitekansio, joka sisältää 12 lastensuojelulaitoksessa asuvan lapsen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteet, sekä menetelmät tavoitteiden saavuttamiseksi. Opinnäytetyö on jatkoa kehittämisprojektilleni, jonka tein samassa lastensuojelulaitoksessa keväällä 2012. Kehittämisprojektissani innostin vasta lastensuojelulaitokseen muuttaneita lapsia ja vahvistin sosiaalipedagogista hevostoimintaa lastensuojelulaitoksessa. Opinnäytetyön aihe, muodostui tilaajan tarpeesta sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitekansiolle.

Opinnäytetyö koostuu luvuista, jotka käsittelevät sosiaalipedagogista hevostoimintaa yleisellä tasolla, lastensuojelulaitoksessa asuvien lasten psyykkisiä ongelmia ja vaikeuksia sekä tavoitekansioiden toteutusta. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan luvussa kuvataan toiminnan taustoja ja periaatteita, sosiaalipedagogiikkaa, ohjaajan merkitystä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa sekä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteutumista käytännössä kyseisessä lastensuojelulaitoksessa. Lastensuojelulaitoksen lasten psyykkiset ongelmat ja vaikeudet -luvussa käydään läpi lasten vaikeuksia, jotka tulivat esille tavoitekansiota tehdessäni. Hevosta käsittelevässä luvussa kuvataan hevosen roolia sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Luku käsittelee hevosen roolia terapeuttina sekä ihmisen työparina. Tavoitekansio-luvussa käydään läpi tavoitekansion kokoamista koskevia vaiheita. Kansio pohjautuu lasten haastatteluihin, joiden avulla kartoitettiin jokaisen lapsen kokemukset sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Kansion työstämispalaverissa kävimme läpi sekä kokosimme työelämäohjaajani sekä toisen hevostoimintaa ohjanneen ohjaajan kanssa kullekin lapselle hahmottamani lähtökohdat, tavoitteet ja menetelmät tavoitteiden saavuttamiseksi. Tavoitekansio 12 lapsen henkilökohtaisine tavoitteineen on opinnäytetyön liitteenä.

Opinnäytetyön tuloksena valmistuneet tavoitekansiot jäävät lastensuojelulaitoksen käyttöön. Tavoitekansioihin määritettyjen tavoitteiden kautta kunkin lapsen kehitystä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ja toiminnan kautta jokapäiväisessä elämässä pystytään seuraamaan kuukausittain. Seurantaa tehdään lapsista kirjattavien kuukausiraporttien avulla. Tavoitekansioiden avulla lasten kehitystä pystytään seuraamaan toiminnassa myös pidemmällä aikavälillä. Tavoitekansioiden malli on yksinkertainen ja sitä voidaan myöhemmin muokata lapsen kasvaessa sekä kehittyessä tavoitteissaan, jotka hänelle on nyt asetettu.

Asiasanat sosiaalipedagoginen hevostoiminta, lastensuojelulaitos, henkilökohtaiset tavoitteet, hevonen

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Anniina Ketola	**Number of Pages** 46, 12 appendices
Title Setting individual targets and methods in socio-pedagogical horse activity for children living in a child welfare institution	
Supervisor Juha Makkonen	
Subscriber and/or Mentor	

Abstract

The target of the thesis was to create a file demonstrating the individual targets of socio-pedagogigal horse activity of the twelve children living in the child welfare institution. The file also demonstrates the methods for achieving those targets. The thesis is a continuation of my project that I performed at the same child welfare institution in the spring 2012. The project was about inspiring the children who had just moved to child welfare institution. It was also about asserting the socio-pedagogical horse activity in the child welfare institution. Inspiration for the thesis came up from a need for a file demonstrating the targets of socio-pedagogical horse activity in the child welfare institution.

The chapters of the thesis are sosio-pedagogical horse activity in general, the psychiatric difficulties and disorders of the children living in the child welfare institution and execution of the file. The chapter about socio-pedagogical horse activity describes the background and the principals of the sosio-pedagogical horse activity, sosio-pedagogy in general, the importance of the instructor in socio-pedagogical horse activity and the practice of socio-pedagogical horse activity in the child welfare institution in question. The chapter about psychiatric difficulties and disorders of the children living in the child welfare institution describes difficulties that surfaced while creating the file. The thesis also describes the role of a horse in socio-pedagogical horse activity; the horse as a therapist and as a co-worker. The chapter about the execution of the file enlightens the stages from interviewing the children to a meeting with my mentors. The file demonstrating the targets of socio-pedagogical horse activity of the twelve children living in the child welfare institution is attached in the list of appendices to the thesis.

The files completed as a result of the thesis will be exploited at the child welfare institution.
Based on the targets written in the file it is possible to follow up each child's development in monthly. Observations will be written down in monthly reports. The file also makes it possible to follow up each child's development in the long term. The pattern of the file is simple and it can be adapted later on as the child developes and grows up.

Keywords
socio-pedagogical horse activity, child welfare institution, individual targets, horse

SISÄLLYS

1
JOHDANTO…….....5

2 SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA…….....7

2.1 Mitä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan taustalla?.....10
2.2 Ohjaajan merkityksen tärkeys…….....12
2.3 Hevostoiminaan toteutuminen käytännössä lastensuojelulaitoksessa……...15
2.4 Sosiaalipedagogiikka hevostoiminnan pohjana……17
2.5 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan periaatteet……19

3 LASTENSUOJELULAITOKSEN LASTEN PSYYKKISET ONGELMAT JA VAIKEUDET……24

3.1 Aspergerin oireyhtymä……25
3.2 Mutismi……. 26
3.3 Psyykkisen ja henkisen hyvinvoinnin häiriöt…….....27
3.4 Sosiaalisten taitojen ongelmat…….....30
3.5 Puutteita ikätasoisessa kehityksessä……..31

4 HEVONEN OSANA SOSIAALIPEDAGOGISTA HEVOSTOIMINTAA…….....32

4.1 Hevonen terapeuttina…….....34
4.2 Hevonen ja ihminen työparina……..36

5 TAVOITEKANSION TOTEUTUS……38
5.1 Pohjalla lasten haastattelu…….....39
5.2 Tavoitekansioiden työstäminen ja työstämispalaveri……40

7 POHDINTAA……41

LÄHTEET……44

LIITTEET

1. Tavoitekansio……47

1 JOHDANTO

Sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta kiinnostuin oman harrastukseni pohjalta. Ratsastusta olen harrastanut 6-vuotiaasta saakka, kahdessa eri ratsastuskoulussa Keski-Suomessa. Ylä-aste ikäisenä harjoittelin kaverini kanssa hevosen omistusta vuokrahevosten kautta ja vuonna 2005 tulin ensimmäistä kertaa hevosen omistajaksi. Ylä-aste ja lukio ikäisenä toimin avustajana ratsastusterapioissa ja seurasin sivusta miten hevoset ja ratsastus vaikuttavat kehitysvammaisiin lapsiin. Hevoskerhoa olen vetänyt ratsastusseurani lapsijäsenille. Kokemusta minulla on myös ratsastus- ja vammaisratsastustuntien ohjaamisesta.

Minulla on kokemusta talliyhteisöstä kasvattajana, sillä olen viettänyt suuren osan lapsuudesta ja nuoruudestani talleilla. Myös monet ystäväni ja tuttavani olen löytänyt hevosten kautta. Hevoset ja talliyhteisö ovat opettaneet minulle vastuunkantoa, sosiaalisia taitoja, erilaisuuden hyväksymistä, periksiantamattomuutta ja pitkäjänteisyyttä. Harrastukseni kautta olen kokenut niin onnistumisia, kuin epäonnistumisiakin, kuitenkin ne onnistumisen kokemukset ovat saaneet aina jaksamaan niiden vaikeiden hetkien, kuten hevosten loukkaantumisten tai sairastumisien aikana.

Ratsastus on harrastus, jossa ei koskaan ole valmis, kehittyä voi jatkuvasti. Hevosia voivat harrastaa kaikki ikään ja sukupuoleen katsomatta. Myös hevosmiestaitoja voi kehittää läpi elämän. Ihmisen ja hevosen välinen toimiva suhde on ainutlaatuinen ja se perustuu aina molemminpuoliseen luottamukseen, sekä ihmisen johtajuuteen. Laumassa hevosilla on aina johtaja jota he seuraavat kaikkialle, sekä toimivat johtajan asettamien rajojen mukaisesti. Hevosen ja ihmisen välisessä suhteessa ihminen on tämä laumanjohtaja. Mikään ei ole hienompaa kuin saada iso eläin toimimaan oman ajatuksen voimalla. Oman kokemukseni pohjalta voin todeta hevostoiminnasta olevan apua monelle, monella eri tapaa. Opinnäytetyön tekeminen on selkiyttänyt minulle omia ajatuksiani siitä että haluan jatkossakin toimia työssäni hevosen kanssa ja kautta. Hevosella on jokaiselle paljon annettavaa, se ei kuitenkaan anna mitään ilmaiseksi vaan kaikki pitää ansaita itse.

Kehittämisprojektini sijoittui lastensuojelulaitokseen. Projektini tarkoituksena oli lastensuojelulaitoksen 2.osaston lapsien sekä kaikkien ohjaajien hevostoimintaan innos-

taminen ja hevostoiminnan vahvistaminen niin että he kokisivat sen mielekkääksi. Kehittämisprojektini alkaessa 2.osasto oli juuri avattu ja sinne muuttaneet lapset tarvitsivat perehdytystä, sekä tietoa poneista ja niiden kanssa toimimisesta. Tavoitteenani oli kehittää lasten ja ohjaajien ponien hoito ja käsittelytaitoja, niin että heidän toimintansa ponien kanssa olisi luontevaa ja turvallista. Projektissani paino oli myös vastuunkannolla. Ponit ovat eläviä olentoja joista lastensuojelulaitoksessa asuvat lapset ja siellä työskentelevät ohjaajat huolehtivat. Minulle itselleni projekti ja sen toteutus oli hyvin mielekästä, erityisesti lapsille hevospäivät muodostuivat tärkeiksi ja myös ohjaajat lähtivät hyvällä asenteella mukaan harjoittelemaan ponihommia. Projektin kannalta tärkeänä pidän sitä, että lastensuojelulaitoksen ohjaajat ja etenkin 2.osaston lapset saivat uusia kokemuksia ja onnistumisia, sekä iloisia hetkiä ponien parissa. Kehittämisprojektin jälkeen opinnäytetyö on myös jatke projektityölleni.

Opinnäytetyön aihettani pohtiessamme työelämäohjaajani toi esille tarpeen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitekansioista, joten opinnäytetyön aihe muotoutui työpaikan tarpeiden ja toiveiden mukaan. Lapset joille tavoitekansiot koottiin, asuvat lastensuojelulaitoksessa jonka erikoisosaamiseen sosiaalipedagoginen hevostoiminta kuuluu. Lastensuojelulaitoksella on omistuksessaan kaksi ponia ja käytössään puitteet jotka takaavat turvalliset olosuhteet hevostoiminnan harjoittamiseen. Projektini loputtua huhtikuussa 2012 olen työskennellyt kyseisessä lastensuojelulaitoksessa tuntityöntekijänä. Joten lapset joille tavoitekansiot kokosin, olivat minulle jo ennestään tuttuja. Tavoitekansioihin määritettyjen tavoitteiden kautta kunkin lapsen kehitystä toiminnassa ja toiminnan kautta pystytään seuraamaan kuukausittain, ohjaajien kirjatessa jokaisen hevostoimintakerran jälkeen päivän tapahtumat lapsen raportteihin. Tavoitekansioiden avulla lapsen kehitystä pystytään seuraamaan toiminnassa myös pidemmällä aikavälillä. Tavoitekansioiden malli on yksinkertainen. Sitä voidaan myöhemmin muokata lapsen kasvaessa ja kehittyessä tavoitteissaan jotka hänellä tänä vuonna asetetaan.

2 SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on talliyhteisössä tapahtuvaa kasvatuksellista tai kuntoutuksellista tavoitteellista hevostoimintaa, joka perustuu sosiaalipedagogiseen viitekehykseen (Seppälä 2005, 10). Keskeisenä työmenetelmänä toimivat siis Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja sen pääperiaatteet; toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja elämyksellisyys. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on sosiaalista kuntoutusta, sekä syrjäytymisen ja huono-osaisuuden ehkäisyä hevostoiminnan avulla. (Hyvätti 2005.)

Alasaari ja Nissilä (2010) osoittavat, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta keskittyy sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseen, eli toiminta on sosiaalista kuntoutusta. Toiminnassa talli on kasvatuksellinen yhteisö, jossa hevosen kanssa toteutetaan yhteisöllistä, ja osallistavaa toimintaa. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry 2012.) Sosiaalipedagoginen hevostoiminta pitää sisällään niin ratsastukseen kuin ajoon liittyviä asioita, kuin tallitöitä ja hevosen hoitoa, ruokintaa, maastakäsittelyharjoituksia eli ihmisen johtajuuden lujittamista ja hevosen käsittelytaitojen kehittämistä, juoksutusta, sekä vikeltämistä, eli hevosen selässä voimistelua. Kaikki tallilla tapahtuva toiminta yhdessä ammattitaitoisen ohjaajan kanssa on sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Toiminnassa korostuvat yhteisöllisyys, elämyksellisyys ja toiminnallisuus, joista keskeisin lienee yhteisöllisyys, koska sen avulla on mahdollista edistää yksilöiden persoonallista kasvua ja yhteiskuntaan kiinnittymistä. Elämyksellisyyden avulla on mahdollista saavuttaa onnistumisen kokemuksia, jotka ovat toimintakyvyn ja elämänhallinnan tuen mahdollistamiseksi tärkeitä. Elämyksellisyys ja yhteisöllisyys toteutuvat toiminnallisuuden kautta. Erilaisten tallitöiden, kuten hevosten hoidon, säännöllisen ruokinnan ja liikunnan, avulla on tarkoitus näyttää asiakkaalle, mistä tekijöistä myös oma hyvinvointi koostuu. (Saastamoinen 2007, 21.)

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ”työkaluihin” kuuluvat talliympäristö ja hevoset. Tallissa vallitseva säännöllinen päiväjärjestys tuo järjestystä myös monen nuoren ja lapsen elämään. Hevoset ruokitaan säännöllisesti useaan kertaan samaan kellonaikaan, sekä niiden juomisesta huolehditaan, ne ulkoilevat, sekä niiden karsinat siivotaan, kaikki edellä mainitut asiat toteutetaan joka päivä, myös pyhäpäivinä ja viikon-

loppuisin. Tallilla on tarkat säännöt, aikuisten antama vastuu ja asettamat rajat luovat turvaa ja tekevät tallista paikkana turvallisen. Talliympäristössä aikuinen toimii esikuvana, antaen lapselle tai nuorelle tukea ja ohjausta toimia oikealla tavalla. Hevosella on talliympäristön ohella myös suuri merkitys lapseen ja nuoreen. Eläimen hoitoon sitoutuminen ja vastuunotto, lisää omanarvon tunnetta ja auttaa myös omaa elämänhallintaa. Hevoset ovat eläimiä ja niiden kanssa toimiminen ei ole aina helppoa. Yrittäminen sisukkuus ja omien vaikutusmahdollisuuksien huomaaminen, ovat myös sovellettavissa suoraan lapsen tai nuoren arkeen. (Kaarlela 2005, 54).

Peltosen(2008) mukaan Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on normaalia tallin arkea, jossa kyse on paljosta muustakin kuin ratsastamisesta. Eläimen hoitaminen ja sen hyvinvoinnista huolehtiminen opettavat vastuuta ja välittämistä. Tallin yhteisten sääntöjen noudattaminen tekee sekin hyvää. Säännöt ovat selvät. Ohjaajan asettamien sääntöjen noudattaminen on tärkeää jo oman turvallisuuden ja hevosten hyvinvoinnin vuoksi.

Arponen (2012) osoittaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan olevan myös aina tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa. Yleisenä tavoitteena on syrjäytymisvaarassa olevien lasten, nuorten ja aikuisten sosiaalinen vahvistaminen sekä hyvinvoinnin ja työkyvyn lisääminen. Toiminnan tarkoituksena on tarjota asiakkaille sellainen ympäristö, jossa mahdollistuvat aito vuorovaikutus sekä voimaantuminen elämysten, itseensä tutustumisen ja onnistumisen kokemusten kautta. Tavoitteiden asettaminen mahdollistaa ohjattavan asiakkaan kehittymisen seuraamisen sekä myös motivoi asiakasta tavoitteidensa saavuttamisessa. Parhaimmillaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta on ratkaisukeskeistä itsensä kehittämistä. Ratkaisuja ei etsitä asiakkaan menneisyydestä, vaan keskitytään hänen voimavaroihinsa. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on myös yhtäläisyyksiä seikkailu – ja elämyspedagogiasta. Elämyksellisyydellä tarkoitetaan omia saatuja kokemuksia ja niiden jakamista. (Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys 2009.)

Kaiken toiminnan keskipisteenä on hevosen hyvinvointi. Sen kautta pyritään näyttämään ohjattavalle myös niiden asioiden tärkeys, joista oma hyvinvointi syntyy. Ihmisen ja hevosen hyvinvointiin liittyy monia samoja tekijöitä, kuten puhtaus, terveellinen ravinto, säännölliset ruoka-ajat, sopiva liikunta, riittävä lepo, hellyyden osoittaminen

ja huolenpito. Hevosen kanssa opetellaan myös vuorovaikutustaitoja. Hevonen kertoo ilmeillään ja eleillään omista tunteistaan ja ajatuksistaan. Hevosen tunteiden ilmaisun kautta voidaan myös käsitellä ohjattavan tunteita. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta perustuu lapsen tai nuoren oman toiminnan kautta saatuun kokemukseen. Tärkeässä osassa hevostoiminnassa ovat tallissa olevat muut ihmiset ja toimintaa ohjaava aikuinen. (Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry 2012.)

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kautta lapsella ja nuorella on mahdollisuus oppia uusia taitoja, uusien taitojen oppiminen on tärkeä kokemus lapselle ja nuorelle. Onnistumiset ja uudet opitut taidot ovat myös itsetuntoa kohottavia tekijöitä. Hyvätti (2007) osoittaa, että asioiden oppiminen ja tekeminen itse lisää myös tunnetta osaamisesta ja pätevyydestä. Tunne omasta tarpeellisuudesta kasvattaa ottamaan vastuuta. Auttaminen ei tule nuoren ulkopuolelta, vaan perustuu nuoren omaan toimintaan ja sen kautta oppimiseen (Hippos 5/2004, 37). Auttamistyö ei ole ammattilaisen tiedon varassa, vaan lasta ja nuorta autetaan löytämään oma paikkansa ja omat vahvuutensa.

Onnistuminen, itsensä voittaminen, myönteinen palaute ja huomion saaminen ovat tasapainoisen kasvun tekijöitä. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa lapsi ja nuori viettää aikaa yhdessä ohjaajan kanssa ja saa myös tällöin osakseen ohjaajan yksilöllistä ohjeistusta, sekä huomiota. Onnistumisilla ja myönteisillä kokemuksilla on mahdollista vahvistaa nuoren omaa luottamusta omaan onnistumiseensa. Onnistumisten lisäksi myös epäonnistumiset ja niistä ylitse pääseminen kuuluvat osaksi hevostoimintaa, epäonnistumisia lapsi ja nuori joutuu kohtaamaan myös elämässään talliympäristön ulkopuolella. Itsevarmuuden kasvu vahvistaa nuorta suoriutumaan tavallisista elämän ongelmista ja törmäyksistä. Nuorelle voidaan näin antaa eväitä oman elämän hallintaan. (Hyvätti 2005, 25.)

Kokkala, Kulola ja Pohjalainen (2000) osoittavat, että talliympäristössä lapsi ja nuori joutuu sopeutumaan uusiin, vieraisiin olosuhteisiin. Talliympäristö tuo haasteita niin sosiaalisten taitojen, keskittymiskyvyn, noudatettavien sääntöjen kuin fyysisen jaksamisen ja lihaskunnon osalta. Hevosen selässä ohjattava ratsastaja on aktiivisesti toimintaan osallistuva, ei passiivisen hoidon kohde. Tämä osaltaan lisää ohjattavan omanarvontunnetta ja motivaatiota toimintaan. Tallielämään tutustuminen, ratsastus

ja kärryillä ajaminen antavat ohjattavalle mahdollisuuksia tutustua luontoon, hevoseen eläimenä ja talliympäristöön. Nämä seikat vaikuttavat ohjattavan itsetuntoon positiivisesti. Hevostoiminta tarjoaa uusia elämyksiä ja kokemuksia, jotka vaikuttavat myönteisesti lapsen ja nuoren tunteisiin. (Rummukainen 1996, 44; Suomen Kuntoutusliitto 1996, 3).

Ratsastus ja hevostoiminta tukevat parhaassa tapauksessa erilaisten oireiden kanssa selviämistä ja elämänotteen säilymistä. Sosiaaliset kontaktien luominen samasta asiasta (hevonen) kiinnostuneen henkilön kanssa voi olla joillekin lapsille ja nuorille helpompaa. Hevostoiminta on ulkona talliympäristössä tapahtuvaa aktiivista toimintaa joka auttaa toimintakyvyn lisäämisessä. Vastuun ottaminen hevosen hyvinvoinnista edes joskus, saattaa pitää ihmisen elämän syrjässä kiinni. Ajatus siitä, että hevonen tarvitsee minua – ja siitä hyvästä olosta jonka hevonen itselle tuottaa – voi vaikeassa elämäntilanteessa kantaa taas hetken eteenpäin. Lapsen ja nuoren on helppo nähdä hevosesta huolehtimisen, oman työnsä tulos, kun hevonen nauttii heinää syödessään, lapsen tai nuoren hevosta harjatessa silmien painuessa kiinni hyvästä olosta, hevosen tarjotessa hyvää huolenpitoa takaisin harjaajaa hellästi rapsuttamalla, tai hevosen päästessään puhtaaseen siivottuun karsinaan piehtaroimaan. (Hyvätti 2005, 27.)

2.1 Mitä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan taustalla?

Sosiaalityön luonne on muuttunut ja muuttuu yhteiskunnan muutoksen myötä. Työhuone ei ole luontevin ympäristö kohdata ihmisiä, jotka elävät vaikeissa tilanteissa. Heitä on helpompi kohdata ympäristöissä, jossa on vuorovaikutusta helpottavia elementtejä, merkityksellistä toimintaa ja jossa aito kohtaaminen on mahdollista. Talliympäristö ja hevonen ihmisen työparina mahdollistavat vuorovaikutussuhteisen syntymisen ja ihmisten välisiä aitoja kohtaamisia luonnollisessa ympäristössä. Nykykäsitys siitä, että ihminen oppii tekemällä ja kokemus siitä että häntä on helpompi lähestyä luonnollisessa ympäristössä, tukevat kentälle siirtymistä. (Hyvätti 2009, 4.)

Yhteiskunnan muutos heijastuu paitsi sosiaalialalle myös hevosalalle. Hevosten käyttämä kenttä on oiva paikka kohdata ihmisiä. Hevonen on palvellut ihmistä vuosisato-

ja; hevonen oli ennen välttämätön työväline pelloilla ja metsissä ja korvaamaton kumppani sodassa. Maatalouden vähentyessä hevosta on alettu käyttää myös urheilussa ja harrastuksessa. Ratsastus on suosittu harrastusmuoto jota voivat harrastaa kaikki, sukupuoleen ja ikään katsomatta. Ratsastus on liikuntamuoto jota myös kehitys- ja liikuntavammaiset voivat harrastaa. Myös raviurheilu on maassamme suosittu. Hevosalan kasvu on ollut viimevuosina suurta. Hevosalan ympärille syntyy koko ajan uusia yrityksiä ja niiden mukana työpaikkoja. (Hyvätti 2009, 4.)

On jo kauan tiedetty hevosten parantavasta voimasta ja kyvystä kuntouttaa ihmisiä. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on kuntoutustapa, joka perustuu toiminnallisuuteen. Hevonen on perusluonteeltaan lempeä ja herkkä, se ei syrji ihmistä ulkonäön, sukupuolen tai vamman vuoksi, juuri siksi se sopii erinomaisesti kuntoutukseen. Hevonen, aivan kuten muutkin eläimet ja myös me ihmiset vaatii hellyyttä ja huolenpitoa ja sitä kautta se kasvattaa vastuuseen. Hevonen on herkkä laumaeläin, joka on luonnossa saalistettava ja toimii pelottavissa ja epämiellyttävissä tilanteissa pakorefleksiin turvautuen. Hevosen kanssa on kommunikoitava asianmukaisella tavalla eläintä kunnioittaen, kuitenkin johtajuudesta tinkimättä jotta sen kanssa saa aikaan toimivan vuorovaikutussuhteen. (Lauronen 2010, 17.)

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta- hanke syntyi suomeen vuonna 2001. Sen lähtökohtana oli syrjäytymisen ehkäisy hevosen avulla. Kari Koistinen keksi yhdistää hevoset ja talliyhteisön lastensuojelutyöhön. Hän suhteutti ratsastuksen hinnan laitoshoitopäivän hintaan, jolloin se tuntui erittäin edulliselta tavalta ehkäistä syrjäytymistä. Ajatus oli uraa uurtava. Koistinen lähti kehittelemään ajatusta edelleen Kuopion yliopiston sosiaalitieteiden laitoksen professorin, Juha Hämäläisen, kanssa. Yhteistyökumppaneiksi kysyttiin Suomen Ratsastajainliittoa ja Suomen Hipposta sekä Lastensuojelun keskusliittoa. Opetusministeriöltä haettiin hankkeelle rahoitus. (Hyvätti 2009, 16.)

Ongelmakeskeisyyden sijaan sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa pyritään käyttämään menetelmiä ja keinoja, jotka käsittelevät nykyhetkeä tai suuntautuvat tulevaisuuteen. Syitä käyttäytymiseen ei etsitä menneisyydestä vaan keskitytään nuoren tämänhetkisiin voimavaroihin. Menneisyyttäkin käsitellään, mutta toisin kuin psykoanalyyttisissä lähestymistavoissa, pyritään miettimään, mitä olen oppinut elämän

aikana ja miten voin tässä tilanteessa oppejani ja voimavarojani hyödyntää nyt ja tulevaisuudessa. (Kjäldman 2003, 11.)

Arponen (2012), osoittaa, että sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on elementtejä ratsastusterapiasta, josta se on alun perin kehitetty. Kyse on kuitenkin eri toiminnasta. Ratsastusterapiassa keskitytään enemmän ihmisen kehon kuntouttamiseen hevosen liikkeen avulla. Ratsastusterapia on toiminnallista terapiaa joka perustuu hevosen tuottamaan liikkeeseen ja liikkeen tuottamiin vaikutuksiin ja tuloksiin. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa painopiste on sosiaalisten taitojen ja henkisen puolen kehittämisessä talliyhteisön voimavaroja apuna käyttäen. Yhteistä näille on esimerkiksi se, että molemmissa toimintamuodoissa on kyse eläinavusteisesta toiminnasta, jossa ihmisen työparina toimii hevonen. Eläinten terapeuttinen merkitys nostettiin tieteelliseen keskusteluun 1960–1970-luvuilla, jolloin Levinson julkaisi aiheesta ensimmäisen kirjoituksen (Serpell 2000, 16–17.)Tutkimusten mukaan eläimillä vaikuttaisi olevan sekä pitkä- että lyhytaikaisia vaikutuksia ihmisen terveyteen. (Friedmann 2000, 53.) Eläimet voivat toimia myös osana terapiaprosessia; eläin voi ”aukaista oven”, joka mahdollistaa keskustelun terapeutin ja asiakkaan välillä sekä luo tarvittavaa luottamusta (Ewing et al. 2007, 60.)

2.2 Ohjaajan merkityksen tärkeys

Jotta sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta olisi lapselle tai nuorelle hyötyä tarvitaan toimintaa ohjaamaan ohjaaja, joka omaa vankan hevosmiestaidon ja ammattitaidon, sekä hyvät yhteistyötaidot ohjattavien kanssa toimimiseen. Hyvä ohjaaja osaa ratkaista vaikeitakin tilanteita ja tietää millä tasolla kunkin ohjattavan kanssa tulee edetä ja mitä kultakin ohjattavalta voi vaatia. Ohjattavasta riippuen ohjauskerrat voivat olla hyvin vaihtelevia ohjattavan sen hetkisestä mielentilasta ja yhteistyökyvystä riippuen. Hyvätti (2009) osoittaa, että kuntouttajan ja lapsen välisessä suhteessa on läsnä seuraavat tarpeet, lapsi tarvitsee kokemuksia mielihyvästä, sekä kokemuksen ja tunteen siitä että maailmassa on järjestystä ja ennustettavuutta. Lapsi tarvitsee onnistumisia ja tunteen siitä, että hän voi vaikuttaa maailmaan aikuisen silti vastatessa maailman järjestyksestä sekä ennustettavuudesta. Lapsi tarvitsee kokemuksia

siitä, että hän ei ole yksin. Kaikki kehitys tapahtuu yhteydessä toisiin ihmisiin. (Melamies ym. 2004, 117.)

Hyvätti (2009) osoittaa, että tärkeitä asioita ohjaajan ammatillisen osaamisen lisäksi, ovat herkkyys vastata lapsen ja nuoren tarpeisiin. Jokainen ohjattava on yksilö omine heikkouksineen ja vahvuuksineen. Ammattimaisella ohjaajalla on taito ja aitous kohdata jokainen ohjattava omana itsenään ja laatia jokaiselle heidän tarvitsemiaan harjoituksia ja toimintaa talliympäristössä ja hevosen kanssa. On taito osata vahvistaa hauraan ihmisen vahvuuksia, kannustaa oikealla tavalla ja olla aidosti yhteydessä toiseen. Hevostoiminnan ohjaajalta vaaditaan spontaaniutta ja luovuutta, herkkyyttä ja rohkeutta toimia ajan hermolla, sekä tilanteen edellyttämällä tavalla (Hämäläinen 2001, 77.)

Turvallisuus vaatii tallilla ja hevosen kanssa toimiessa melko tiukkoja rajoja. Ohjaajan täytyy toisinaan muistuttaa säännöistä melko tiukasti. Hevonen pelästyy helposti, joten sen kanssa on huomioitava tiettyjä asioita ja reagoitava melko nopeasti. Yksi osa ohjaajan ammattitaitoa määritellään taidoksi ohjata hevosta ja ennakoida ja estää mahdollisten vaaratilanteiden syntymistä. Turvallisuuden näkökulmasta ohjaajan taito saada hevonen toimimaan haluamallaan tavalla on ensiarvoisen tärkeää. Hevonen on eläin, joka pelästyessään pakenee. Sillä on voimaa ja nopeutta. Nämä ominaisuudet tekevät hevosesta hyvin haastavan työparin. Ohjaajalla on oltava herkkyyttä aistia ja ennakoida tapahtumia ja reagoida niihin ennen hevosta. Edellä mainitut taidot vaativat ohjaajalta hyvien hevosmiestaitojen lisäksi pitkää yhteistä työskentelyä työparinsa hevosen kanssa. Hevostoiminnassa mukana olevan hevosen tulee aina olla tehtäväänsä koulutettu. Joskus hevonen saaliseläimenä pakorefleksiinsä turvautuen ehtii yllättää myös ohjaajan ja tällöin saattaa sattua vaaratilanteita. Vaaratilanteet ovat kuitenkin osa toimintaa ja lajia, jotka tulee hyväksyä osaksi hevosen kanssa toimimista. (Hyvätti 2009, 64- 66.)

Vaaratilanteet ja selästä putoamiset ovat osa hevostoimintaa. Osaava ohjaaja pystyy kuitenkin minimoimaan vaaratilanteiden synnyn. Myös hevostoimintaan osallistuvalle lapselle ja nuorelle, sekä heidän vanhemmilleen tulee kertoa toiminnan riskeistä ja vaaroista, jotta mahdolliset toiminnan aikana sattuvat vahingot eivät tule kenellekään yllätyksenä. Vaaratilanteita ja putoamisia sattuu kuitenkin vähemmän kuin esimerkik-

si tavallisessa ratsastuskoulussa, sillä hevostoiminnassa käytetyt hevoset ovat aina käyttöön sopivia hyvin rauhallisia, koviin ääniin, äkkinäisiin liikkeisiin ja erilaisiin kulkuneuvoihin siedätettyjä. Ammattimainen ohjaaja ei edes huolisi työparikseen arkaa ja säikkyä hevosta, jonka kanssa työskentely olisi hankalaa.

Ihmisen tulee olla selkeästi johtaja varsinkin silloin kun he hevosen kanssa toimivat työparina jossa työn kohteena on lapsi tai nuori. Ihmisen tulee pystyä luottamaan työpariinsa täysin myös niissä tilanteissa jotka voivat olla hevoselle vaikeampia. Näitä tilanteita ovat erilaiset hevosen pakoreaktion aiheuttavat tekijät. Hevonen voi helposti säikähtää sille yllättävänä tulevia tilanteita, kuten kovia ääniä tai tallin takaa lennähtävää ilmapalloa. Ehdottoman tärkeää on se että hevonen on työskenneltäessä täysin ihmisen avuilla, eli reagoi ihmisen jokaiseen liikkeeseen ja eleeseen kyseenalaistamatta niitä. Esimerkiksi jos ohjaaja ja lapsi ovat tiellä ratsastamassa ja ohjaaja haluaa näyttää lapselle tien varressa olevaa erikoisen näköistä leikkimökkiä, tulee hevosen seistä paikallaan niin kauan ennen kuin ihminen päättää jatkaa matkaa eteenpäin. Tilanteesta voisi tulla hyvinkin vaikea, jos hevonen ei malttaisi seistä paikallaan ja ohjaaja joutuisi koko ajan vain jarruttelemaan hevosta. Tällöin ohjaajan kaikki huomio ja energia kohdistuisi vain hevoseen, ei lapseen, joka kuitenkin on aina työn kohteena.

Ratsastusta ja ajamista opetellessa tulee lapsen luottaa ohjaajaansa. Luottamus rakentuu ohjaajan ja hevosen ympärille, kun lapsi ymmärtää että ohjaaja ja myöhemmin myös hän itse voivat hallita hevosta/ponia. Ratsastustaitojen kehittyessä ja lapsen ollessa vaiheessa, jossa hän ei vielä voi ratsastaa ilman taluttajaa mutta pystyy jo itse ohjailemaan hevosta, on hyvä siirtyä isolle ympyrällä jossa riimunnarun sijaan käytetään pitkää juoksutus liinaa. Isolla ympyrällä ohjaaja hallitsee hevosen mutta lapsi voi jo siirtyä hieman kauemmaksi ohjaajasta ja ohjailla itse hevosta. Hevosen tulee kuitenkin olla ohjaajan hallinnassa ja reagoida tämän ääniapuihin eli siirryttävä nopeampaan tai hitaampaan askellajiin tai tarvittaessa ohjaajan käskystä pysähdyttävä. Kärryillä ajettaessa itsenäistä ohjastamista harjoitellaan ensin hitaissa askellajeissa ohjaajan istuessa ohjattavan vieressä ja antaen tarpeen tullen neuvoja. Myöhemmin voidaan ohjaajalähtöisesti siirtyä nopeampiin askellajeihin sekä itsenäiseen ajamiseen. Apukeinoinaan hevosen hallitsemiseen ohjaaja käyttää ääntään ja kehon kieltään, jotta hevosen huomio kiinnittyisi tarvittavissa tilanteissa häneen itseensä.

Rauhoittava matala ääni toimii usein hevosta rauhoittavana elementtinä. Itsestään varma ja olemukseltaan rento ohjaaja saa jännittyneen hevosen rauhoittumaan ja keskittymään sillä hetkellä olennaiseen asiaan eli ohjaajaan ja tämän käskyihin. Ohjaaja toimii työskenneltäessä aina hevosen johtajana, mutta ohjattavan taitojen kasvaessa myös ohjattava voi olla ohjaajan lailla hevosen johtaja. Ratsastaminen on liikuntaa ja liikkeen rytmi tuottaa monenlaisia asioita, kuten iloa, naurua, ilmeitä, eleitä, asennon muuttumista, rentoutumista, äänen käyttöä ja myös jännitystä sekä joillain myös pelkoa.

Hevoset ovat laumaeläimiä ja laumassa myös saaliseläimiä, ne myös käyttäytyivät niille ominaisella tavalla, jos ne eivät ole varmoja ihmisen johtajuudesta ne myös monesti kyseenalaistavat sen. Laumassa hevoset tekevät aine niin kuin laumanjohtaja tekee, joko syövät, juoksevat, kävelevät, nukkuvat tai ovat paikoillaan. Samanlainen johtajuus tulee myös olla ihmisen ja hevosen välillä, jolloin ihmisen tulee aina olla johtaja. On hyvin tärkeää että ihminen toimii joka tilanteessa hevosen johtajana ja osaa vaatia tältä kunnioitusta itseään kohtaan. Hevosta ei saa tottelemaan voimaa käyttämällä vaan olemalla sille määrätietoinen ja luotettava johtaja. Ihmisellä tulee myös olla keinoja, jolla hän saa hevosen tottelemaan itseään ja juuri näitä keinoja ohjattavat harjoittelevat hevostoiminnan kautta.

2.3 Hevostoiminnan toteutuminen käytännössä lastensuojelulaitoksessa

Sijaishuoltolaitoksissa lähes 80 %:ssa hevoset liittyvät jollakin tavoin toimintaan, joko niin että niillä on omia hevosia tai ne käyttävät läheisten tallien palveluja. Sijaishuoltolaitoksista monet käyttävät myös ravitallien palveluja tai näissä yksiköissä on ravihevosia. Koska näiden yksiköiden asiakkaista merkittävä osa on poikia, ei pojilla näyttäisi olevan asenteellisia ongelmia osallistua toimintaan, olipa se sitten ratsastus tai ravitoimintaa. Pojat kokevat ajamisen ja raviurheilun monesti itselleen luontevampana tapana toimia hevosten kanssa. Syynä voi olla poikia viehättävä vauhti joka tempaa mukaansa ravikärryillä istuessa. Ratsastus vaatii tasapainoa ja taitoa ennen kuin päästään menemään kovempaa. Tämä voi olla yksi syy miksi pojat kiinnostuvat helpommin opittavasta hevosen ohjauksesta ja vauhdin hurmasta kärryillä istuen ratsastusta helpommin. (Koistinen 2005, 8.)

Lastensuojelulaitoksen ponien päivittäiseen hoitoon kuuluu, aamulla ponien vienti tarhaan, sekä ruokinta heinällä ja vesitilanteen tarkistus, jonka hoitaa yövuorossa oleva ohjaaja. Päivällä päiväruokinta heinällä ja vesitilanteen tarkistus kuuluvat päivävuorossa olevan ohjaajan tehtäviin. Illasta lapsi/ lapset siivoavat yhdessä ohjaajan kanssa ponien karsinat lannasta ja virtsasta, puruttavat karsinat, eli tuovat uutta kuiviketta karsinoihin, lakaisevat tallin edustan sekä laittavat ponien iltaruoat heinät, rehut ja vedet valmiiksi karsinoihin. Illalla ponien viennin tarhasta talliin hoitaa ohjaaja yksin tai yhdessä lapsen/lasten kanssa. Ponien tarha- ja laidunalueet siivotaan myös viikoittain lannasta. Lastensuojelulaitoksen yksi ohjaajista vastaava ponien hoitotarpeista, joita ne tarvitsevat päivittäisen hoidon lisäksi. Näitä ovat kengitys kerran kahdessa kuukaudessa, jonka hoitaa kengittäjä. Madotus eli loishäätö neljä kertaa vuodessa, sekä hampaiden raspaus vuosittain.

Hevostoimintapäivän yleinen ohjelma on seuraavanlainen: Haetaan varusteet tallille, jonka jälkeen hoidetaan karsinoiden siivous ja kuivitus. Iltaruokien laitto, heinät, vedet ja rehut laitetaan myös valmiiksi ponien karsinoihin. Ponin haku ja talutus tarhasta. Ponin kiinnitys harjauspaikalle, mahdollinen vetosolmun harjoittelu, jos vaatii vielä harjoittelua. Ponin harjausta ja kavioiden puhdistus. Varusteiden(joko satula ja suitset tai valjaat, kärryjen kiinnitys, sekä suitset) laittoa ja remmien kiinnittämistä. Ohjattua ratsastusta aidatulla ratsastuskentällä, maastoratsastusta tai kärryajelu yhdessä ohjaajan kanssa. Edellä mainittuja asioita tehdään aina kunkin lapsen tason mukaisesti. Varusteiden purkamista, ponin hikisten kohtien harjaus ja mahdollinen loimittaminen. Varusteiden vienti paikoilleen, kuolainten pesu ja suitsien niputtaminen, varusteiden pesu ja siistiminen jos ovat kuraiset tai likaantuneet. Ponin vienti takaisin tarhaan tai talliin. Jokaisella hevostoiminta kerralla ei välttämättä ratsasteta tai ajeta. Lapsen kanssa voidaan harjoitella myös ponin käsittelyä ja talutusta. Harjata ja letittää poni nätiksi tai halailla sitä. Ponien kanssa voidaan myös lähteä kävelylenkille tai mennä eväsretkelle.

Lastensuojelulaitoksessa turvallinen harrastaminen on merkittävässä roolissa, sillä ohjaaja on vastuussa toisen henkilön alaikäisestä lapsesta. Lasten vanhemmille on ilmoitettu toiminnasta ja sen mahdollisista riskeistä, sekä saatu myös hyväksytty allekirjoitus toimintaan osallistumisesta. Lapset käyttävät ratsastaessa ja ajaessa aina

turvakypärää, sekä ratsastaessa myös turvaliiviä. Ponien satuloissa on turvajalustimet, sekä ratsastuskenttä on aidattu. Varusteet tarkistetaan säännöllisesti, sekä tarvittaessa vaihdetaan uusiin. Ponit ovat hyvin koulutettuja ja rauhallisia ja soveltuvat työtehtäviinsä. Molemmat ponit toimivat sekä ratsuina, että kärryjen edessä. Ratsastusta ja ajokertoja ohjaa aina sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutuksen käynyt ohjaaja tai useiden vuosien hevos- ja ohjauskokemuksen omaava ohjaaja. Ammattitaitoinen ohjaaja osaa lukea hevosta, sekä välttää turhia vaaratilanteita ja niihin joutumista.

Ratsastus lastensuojelulaitoksessa tapahtuu aina kunkin lapsen tason mukaisesti. Alussa ohjaajan tuki on tärkeä, koska ponin selässä oleminen jännittää usein monia. Tällöin ohjaajan tulee myös hallita poni täysin. Ratsastukseen tutustuminen ja harjoittelu aloitetaankin usein talutuksessa tai pitkässä liinassa, tällöin lapsi voi keskittyä täysin itseensä ponin selässä ja ohjaaja huolehtii ponin hallinnasta. Lapsen tulee saada aluksi positiivisia kokemuksia ratsastuksesta, jonka jälkeen omia taitoja voidaan lähteä harjoittelemaan ja vaikeusastetta lähteä kasvattamaan. Oman kehon hallinnan ja liikunnan lisäksi ratsastuksen avulla voidaan harjoitella myös vuorovaikutustaitoja. Ponille voi jutella ratsastuksen aikana, sille osoitetaan kiitosta hyvästä suorituksesta taputtamalla, silittämällä tai halaamalla. Yhteinen onnistuminen ratsukkona jossain tehtävässä on myös aina uusi elämys ratsastajalla.

Ajaminen kuten ratsastaminen tapahtuu aina lapsen tason mukaisesti. Ajamiseen ja kärryillä oloon tutustutaan ensimmäisillä kerroilla vain ohjaajan vieressä kärryillä istuen. Vähitellen lapsi pääsee harjoittelemaan ohjastamista, ensin käynnissä ja myöhemmin myös ravissa. Ohjaaja on aina mukana ajokerroilla, niin että ohjaaja ja lapsi istuvat samoissa kärryissä, näin pystytään hyvin välttämään vaaratilanteita ja myös vaaratilanteen sattuessa on ohjaajalla mahdollisuus saada poni hallintaa paremmin kuin lapsella. Riittävästi kokemusta ja taitoa omatessaan lapsella on myös mahdollisuus päästä ohjastamaan poni itsenäisesti kärryiltä, tällöin ohjaaja voi olla mukana toisen ponin kanssa

2.4 Sosiaalipedagogiikka hevostoiminnan pohjana

Sosiaalipedagogisessa työssä katsotaan tulevaisuuteen. Sosiaalipedagogiikassa etsitään keinoja sekä ongelmien synnyn ehkäisyyn että jo syntyneiden ongelmien pahenemisen estämiseen ts. ihmisen sosiaaliseen vahvistumiseen. Näin myös on tarkoitus ehkäistä ylisukupolvista syrjäytymisketjua. Negatiiviset kierteet pyritään korvaamaan positiivisilla kierteillä, jotka tuottavat elämänhallintaa, selviytymistä, yhteiskunnallista osuutta ja täysipainoista ihmisen elämistä. (Kauppinen, Sosiaalipedagogisen Hevostoiminnan opasvihko, 5)

Kaikki sosiaalipedagogiset työmuodot perustuvat ajatukseen siitä, että ihmistä autetaan itse oivaltamaan. Sosiaalipedagogisessa työssä voidaan erottaa eri tasoja: yksilöllinen ohjaus ja neuvonta ryhmässä ja ryhmän kautta tapahtuva pedagoginen vaikuttaminen, erilaisissa yhteisöissä toimiminen ja yhteisöjen kasvatuspotentiaalin hyödyntäminen, ihmisen aktivointi poliittiseen toimintaan sekä kulttuurinen vaikuttaminen pedagogisten tarkoitusperien saavuttamiseksi. Sosiaalipedagogisessa työssä suositaan erityisesti luovaan toimintaan perustuvia työmuotoja. Sosiaalipedagogisella työllä pyritään myös vahvistamaan asiakkaan oman identiteetin löytämistä sekä kehittämään omia vuorovaikutustaitoja. Toisen ihmisen kohtaaminen muodostuu tärkeäksi osaksi sosiaalipedagogista työtä, kohtaamisessa korostuu dialogisuus eli jaetaan yhteistä todellisuutta. Tavoitteet sosiaalipedagogisessa työssä lähtevät asiakkaan omasta elämismaailmasta (mt, 5).

Hyvätti (2009) osoittaa, että sosiaalipedagoginen työ on erityisesti ”identiteettityötä”. Työssä erilaisia työmuotoja ja erilaisia asiakasryhmiä varten työmuotoja on kehitettävä, sekä tarpeen tullen niiden tulee olla myös muokattavissa. Yhteiskunnallisen osallistumisen ja osallisuuden perustekijöitä ovat oman itsensä tunteminen ja sosiaalisten taitojen omaaminen. Nämä taidot myös kehittyvät erilaisiin yhteisöihin kuulumisen kautta. Ihmisen identiteetti rakentuu vuorovaikutussuhteiden kautta ja toisten ihmisten kanssa, myös yhteiskunnalla ja yhteisöillä joihin ihminen kuuluu vaikuttavat identiteetin rakentumisessa. Identiteetti rakentuu erilaisten roolien kautta. Kun työstetään toisen ihmisen identiteettiä, on tärkeä kiinnittää huomiota ihmisen positiivisiin puoliin. Kun ihminen ohjautuu tunnistamaan omia voimavarojaan ja pystyy käyttämään niitä

vaikuttaakseen tietoisesti omaan elämäänsä, pystyy hän selviytymään haastavistakin asioista. (Hämäläinen 2001, 69- 70.)

Lastensuojelun sosiaalityössä kohdataan usein ihmisiä. joilla on äärimmäisen haavoittavia kokemuksia. Sosiaalipedagogiikan perusajatuksena on kaikenlaisen sosiaalisen huono-osaisuuden erityisesti syrjäytymisen ehkäisy ja lievittäminen. Lastensuojelun sosiaalityössä kohdataan usein ihmisiä. joilla on äärimmäisen haavoittavia kokemuksia. Sosiaalipedagogiikassa ollaan kiinnostuneita mitä ihmisten ongelmille voidaan tehdä ja miten heitä voidaan auttaa jotta he saavuttaisivat riittävän elämänhallinnan ja kuinka heidän integroitumistaan yhteiskuntaan voitaisiin edistää. Sosiaalipedagogiikka on enemmänkin ajattelu-, keskustelu- ja toimintatapa kuin mikään tarkasti määritelty teoria tai työmenetelmä, joka on syntynyt vastaamaan yhteiskunnan nopeaan teollistumiskehitykseen, erityisesti siitä johtuviin nuorten ongelmiin yhteiskuntaan ja sen toimintajärjestelmiin kiinnittymisessä. (Seppälä 2005, 4-5.)

Seppälä(2005) osoittaa, että Hämäläisen mukaan sosiaalipedagogiikka ajattelutapana merkitsee pedagogisessa viitekehyksessä tapahtuvaa sosiaalisten ongelmien erittelyä ja pedagogisten strategioiden kehittelyä sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi ja lievittämiseksi inhimillisten kasvu- ja oppimisprosessien näkökulmasta (Hämäläinen 1996, 9, 23). Seppälä (2005) osoittaa myös, että Sosiaalipedagoginen käytännön työ taas rakentuu näiden erilaisten teorioiden ja käsitteiden kautta toiminnaksi, joka tähtää ensisijaisesti sosiaalisen syrjäytymisen pedagogiseen ehkäisyyn ja lievittämiseen (Hämäläinen 2004) pedagogiikassa etsitäänkin mahdollisuuksia ihmisten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja persoonallisuuden monipuoliselle rakentumiselle. Sosiaalipedagogisen ajattelun perusta on huono-osaisten pedagogisessa auttamisessa. Sosiaalipedagogiikassa ollaan kiinnostuneita siitä, millä keinoilla ja menetelmillä itsenäisyys ja riittävä elämänhallinta pystytään saavuttamaan.

Seppälän (2005) huomioiden mukaan Sosiaalipedagogiikassa puolestaan korostuu kasvatuksen ja yksilön kehityksen yhteiskunnalliset ja yhteisölliset näkökohdat, eli kehityksen lainalaisuuksien sijaan tarkastellaan yksilön yhteiskuntaan, sen toimintajärjestelmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä (Hämäläinen 1996,24.) Seppälä (2005) huomioi myös että Sosiaalipedagogisessa työssä pyritään korvaamaan yksilön syrjäyty-

mistä ja huono-osaisuutta aiheuttavat negatiiviset kierteet positiivisilla kierteillä, jotka nostavat ihmisen elämisen laatua (Hämäläinen 1999,64.)

2.5 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan periaatteet

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan pääperiaatteet ovat toiminnallisuus, elämyksellisyys ja yhteisöllisyys. Toiminnallisuus tekee yhdessäolon luontevaksi ja mahdollistaa aidon vuorovaikutuksen. Se rakentaa yhteisöllisyyttä näyttämällä jokaiselle paikkansa ja tehtävänsä. Toiminnallisuus tarjoaa myös koko ajan erilaisia opetuksellisia tilanteita. Lapset ja nuoret ovat osa toimintaa. Osallisuus kuvaa yksilön kiinnittymistä yhteisöön tai mukanaoloon yhteisöllisesti tärkeissä prosesseissa. Osallisuudessa on kysymys kuulumisesta johonkin. Osallisuus merkitsee omakohtaisesta sitoutumisesta nousevaa vaikuttamista asioiden kulkuun ja vastuun ottamista seurauksista. Osallisuus voidaan nähdä myös syrjäytymisen vastavoimana. Elämyksellisyys puolestaan vapauttaa hetkeksi arjesta ja toisaalta hyvien kokemusten kautta voimavaraista arjen kohtaamiseen. (Huhta 2009, 4.)

Tallitöiden tekeminen, hevosten hoitaminen ja niillä ratsastus/ajaminen on hevosista innostuneelle mielekäs ulkoilu ja liikunta muoto. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on aktiivista toimintaa ulkona ja ulkoilmassa. Hevosen liikkeet vaikuttavat myös ratsastajaan. Istuma-asento hevosen selässä on hyvin lähellä seisoma-asentoa. Hevosen kävellessä, ratsastajan keho liikkuu samalla tavalla kuin kävellessä. Pään ja vartalonhallinnan ja tasapainon parantamiselle ratsastusistunnan harjoittelusta on etua. Hevosen liikkeet mobilisoivat etenkin lonkkia, lantiota ja selkärankaa. Hevosen liike avaa lihasjännittyneisyyttä, sekä kehittää vartalon jäntevyyttä. Hevosen liikkeet ja hevosen kanssa toimiminen lisäävät käsitystä omasta kehosta, sen liikkeistä ja asennoista. Samalla kasvaa kehotietoisuus, joka on tavoitteellisen liikkumisen ja psyykkisen toiminnan perusta. Kehotietoisuuteen kuuluu käsitys itsestä omien kehotoimintojen tuottajana ja kehon kuulumisesta itselle. Liikuntakyvyn lisäksi positiivisia muutoksia tapahtuu myös minäkäsityksessä. Kaikki motoriikan osa-alueet kehittyvät hevosten kanssa toimiessa, maastossa liikuttaessa kohenee kestävyys, tallitöissä, hevosta hoidettaessa ja varusteita laittaessa kehittyvät käsien käyttö ja hienomotoriikka. Myös avaruudellinen hahmottamiskyky kehittyy hevosen kanssa työskenneltä-

essä. Tallitöitä tehdessä lihaskunto kehittyy ja tasapaino kehittyy ratsastuksen avulla. Koordinaatiokykyä lisääntyy hevosten parissa puuhaillessa. Toiminta lisää myös yleistä aktiivisuutta. Fyysisen kehittymisen tuloksia voidaan mitata tasa-paino ja kävelytestien avulla. (Mäkinen 2011, 18.)

”Ratsastus ensimmäistä kertaa ilman taluttajaa. Ponin kärryjen ohjastaminen ja siinä onnistuminen. Ponin harjaamien. Laukkaaminen. Ponin kääntäminen. Maastossa ratsastaminen. Esteiden hyppääminen. Eväsretki kärryillä ponien ja ohjaajan kanssa”. Kyseisen lastensuojelulaitoksen lapset kokevat edellä mainitut asiat parhaiksi muistoikseen hevostoiminnasta. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kautta lapset ovat kokevat monia uusia elämyksiä. Jokaisella hevostoimintakerralla kohdataan myös haasteita joista lapsi joutuu ohjaajan tukemana selviytymään. Elämyksellisyys on oman kokemuksen kautta oppimista. Ison ja voimakkaan eläimen hallinta voi auttaa itsetunnon kehittymisessä, omien tunteiden tunnistaminen ja niiden käsittelyä on helpompaa, hevosten ilmeisiin ja eleisiin tutustumisen ja tunnistamisen kautta. Ratsastukseen liittyy voimakas elämyksellisyys. Taitavallekin ratsastajalle riittää haasteita hevosen kanssa. Ratsastuksen sanotaan oleva laji, jossa ei koskaan tule valmiiksi. (Hyvätti 2005, 51.)

Seikkaillun elementtejä ja jännitystä ratsastukseen voidaan lisätä puomien, esteiden pujotteluiden ja vauhdin lisäämisen kautta. Pojat ovat usein tyttöjä hurjapäisempiä ja nauttivatkin jo heti ratsastuksen aloittaessaan vauhdista ja jännittävistä tilanteista. Pojille jännitystä ja vauhtia voidaan tuoda ratsastushetkiin esim. intiaaniaiheisen ratsastuksen, leikkimielisten kilpailujen, ilman satulaa ratsastuksen ja hiihtoratsastuksen kautta. Intiaaniaiheessa voitaisiin hyödyntää myös jotain asustetta, jolla luotaisiin intiaanihenkistä tunnelmaa. Ilman satulaa ratsastus luo jännitystä, mutta kehittää myös ratsastajan tasapainoa. Leikkimielisiä kilpailuja voidaan ottaa myös hitaissa askellajeissa ja taluttajan kanssa, kilpailu voidaan ottaa esim. siitä kuka kävelee ponillaan hitainten tai nopeinten ratsastuskentän ympäri. Hiihtoratsastuksessa vaaditaan ratsastajalta jo hyviä ratsastus ja hevosen hallinta taitoja, joten tällöin lapsi tai nuori voisi olla hevosen vedettävänä hiihtäjän roolissa.

Tavallisella talliyhteisöllä on syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä hyvät mahdollisuudet yhteisölliseen kasvatukseen. Toiminnan pitää tällöin olla aikuisjohtoista, tietoista toi-

mintaa nuorten hyväksi, joskus tiukoinkin säännöin. Talliyhteisössä on aina selkeä johtaja, yleensä tämä henkilö on tallin omistaja tai ratsastuksen opettaja. Tätä henkilöä arvostavat kaikki tallilla kävijät, ikään ja sukupuoleen katsomatta. Johtajalla on monesti pitkä kokemus hevosista ja ratsastuksesta ja hän tietää paljon niihin liittyviä asioita. Häntä voidaan arvostaa myös hyvien kilpailutulosten, hyvien ratsastustaitojen tai hyvien hevosenkäsittelytaitojen, taikka hyvän ja tuloksia aikaansaavan opetustyylin vuoksi. Johtaja on turvallinen ja mukava ihminen ja hän omaa hyvät sosiaaliset taidot, hänen puoleensa voi aina kääntyä asiassa kuin asiassa. Johtajan mielipiteitä kuunnellaan ja arvostetaan ja myös toimitaan niiden mukaan. Yhteisten pelisääntöjen pitää olla yhdessä sovittu, jolloin kaikki voivat sitoutua toimimaan tavoitteiden suuntaisesti. Parhaimmillaan tällainen yhteisö toimii, kun kaikki saavat osallistua päätöksentekoon jo suunnitteluvaiheessa. Lopullinen päätöksenteko on kuitenkin aina toiminnan vetäjän vastuulla. (Hyvätti 2005, 24.)

Tallitytöt ja pojat ovat monesti hyvin tärkeitä tallin johtohahmolle. He ovat avuksi monissa eri asioissa ja luottamuksen ansaittuaan pääsevät toimimaan myös johtajan kanssa tai itsenäisesti tallin vastuutehtävissä. Tallityttö tai poika voi myös saada oman hoitohevosen ja vastuullisesti hoidokkinsa hoidettuaan voi myös päästä hevosen hoitajaksi kisoihin tai saada ratsastaa ilmaiseksi hoitohevosellaan. Osoitettuaan että pystyy hoitamaan hänelle annetut tehtävät huolellisesti ja luottamuksen arvoisesti tallityttö tai poika voi halutessaan päästä tallitöihin joidenka avulla voi kustantaa omia ratsastustuntejaan. Nämä vastuullisissa tehtävissä toimivat nuoret ovat myös tallilla kävijöiden luottohenkilöiltä joilta saa apua esim. hevosen hoitoon liittyvissä asioissa. Monet pienemmät lapset myös ihailevat heitä hiukan vanhempia talliapulaisia ja toivoisivat itsekin pääsevänsä joskus työskentelemään tallilla ja hevosten parissa. Tänä päivänä talleilla käy myös paljon aikuisia lajin harrastajia jotka luottavat talliapulaisiin ja heiltä saamaansa apuun talleilla käydessään. Tallilla asiat tehdään yhdessä, isompi auttaa pienempää ja päinvastoin, kaveri tuetaan ja kaikkia kannustetaan. Hevoset ja niiden parissa puuhailu toimivat lapsia ja nuoria yhdistävänä tekijänä.

Hevosia harrastavaa lasta ja nuorta ajatellen talliympäristö on paikka missä opetellaan monia tärkeitä ihmisten jokapäiväisessä elämässä tarvitsemia taitoja. Talliympäristössä on selkeä johtohahmoa jonka tekemisiä ja sanomisia kunnioitetaan ja jonka

asettamia kaikille yhteisiä sääntöjä noudatetaan. Jos halutaan nauttia talliyhteisön arvostusta, tulee hoitaa itselle annetut tehtävät huolellisesti ja osoittaa että on sen kaiken saamansa vastuunkannon arvoinen. Tallilla joutuu myös monessa tilanteessa olemaan oma-aloitteinen apua tai tietoa jostain asiasta tarvittaessa. Kaikki ovat tallilla kavereita keskenään, ikään tai sukupuoleen katsomatta tallille tulijoita tervehditään ja apua tarjotaan jos sitä kysytään tai jonkun huomataan olevan avun tarpeessa. Sosiaaliset taidot kehittyvät itsestään toisia ihmisiä auttaessa ja kavereilta kuulumisia kysellessä. Talliyhteisössä ei syrjitä ketään ja monilla talleilla käykin esim. erityislapsia ja aikuisia asiakkaana.

Kyseisessä lastensuojelulaitoksessa johon opinnäytetyöni tavoitekansion tein ei ole olemassa aiemmin kuvaamaani talliyhteisöä. Kaksipaikkainen talli, ratsastuskenttä ja ponien laiduntarhat sijaitsevat lastensuojelulaitoksen pihapiirissä, ja tällä hetkellä ne ovat vain lastensuojelulaitoksessa asuvien lapsien ja työntekijöiden käytössä. Pihapiiriin on ollut suunnitteilla jo jonkin aikaa isomman tallin rakentaminen jossa omien ponien lisäksi olisi tarjolla ulkopuolisille henkilöille vuokrakarsinapaikkoja. Tällöin yllä kuvaamani talliyhteisö toteutuisi. Lastensuojelulaitoksen henkilökunta ja siellä asuvat lapset muodostavat kuitenkin oman yhteisönsä jonka yksi kiinnostuksen kohde on juuri sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Ponit ja niiden hoito, sekä tallityöt ovat osa lastensuojelulaitoksen arkea ja jokapäiväistä elämää. Vastuu poneista on siis jokapäiväinen toisin kuin lapsella tai nuorella joka käy tallilla muutamia kertoja viikossa.

Talliyhteisön mukanaan tuomat hyödyt muodostuvat mielestäni myös kyseisien lastensuojelulaitoksen omassa talliyhteisössäkin. Edellä mainituista johtajahahmojen arvostuksesta, jotka tässä tapauksessa ovat lastensuojelulaitoksessa työskentelevät ohjaajat, sääntöjen noudattamisesta, vastuunkannosta, omatoimisuudesta ja syrjimättömyydestä toteutuvat kaikki myös kyseisen lastensuojelulaitoksen omassa talliyhteisössä. Ainoana erona normaaliin talliyhteisöön on se, että tallilla toimivat henkilöt ovat kaikille tuttuja ja jo ennestään osa yhteisöä, eli uusia ihmisiä ja heihin tutustumista ei tapahdu yhtä paljon kuin tavallisessa talliympäristössä. Lastensuojelulaitoksen työntekijät kuitenkin vaihtuvat välillä ja tätä kautta lapset ja nuoret kohtaavat uusia ihmisiä ja toimivat heidän kanssaan myös talliympäristössä. Kokonaisuutena voi siis todeta että lapset saavat yhtäläisen hyödyn myös lastensuojelulaitoksen talliyhteisöstä.

3 LASTENSUOJELULAITOKSEN LASTEN PSYYKKISET ONGELMAT JA VAIKEUDET

Sijoitettujen lasten taustalla on usein hyvin varhaisia vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteiden häiriöitä ja traumatisoitumista joka on vaurioittanut lapsen kehitystä oleellisella tavalla (Alakokko- Remahl, 2005). Vaillejääneen lapsen tai nuoren on usein helpompi solmia tunnesuhde hevoseen kuin toiseen ihmiseen. Hevonen ei myöskään syrji ketään vamman, ulkonäön, taustan tai minkään muun perusteella ja voikin tarjota korjaavan kokemuksen ihmissuhteissa haavoittuneille. (Kaarlela 2005.)

Arponen (2012) osoittaa, että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan asiakkailla on usein eritasoisia ongelmia psyykkisessä ja henkisessä hyvinvoinnissa. Useimmat asiakkaat kärsivät kommunikaatio- ongelmista, masennuksesta, psyykkisistä, sekä fyysisistä traumoista, joiden vuoksi luottamus toiseen ihmiseen on menetetty. Seksuaalisen hyväksikäytön tai väkivallan kohteeksi joutuminen tai hylätyksi tuleminen voivat ovat myös monen asiakkaan taustalla. Näistä voi olla seurauksena masennuksen lisäksi ahdistuneisuutta, pelkoa, syömishäiriöitä, paniikkikohtauksia ja levottomuutta (Mattila- Rautiainen 2011, 173.) Monia asiakas kärsii myös tunnepuolen häiriöistä. Asiakkaan tunneäly ei ole kehittynyt tai asiakkaalla on ongelmia omien tunteiden hallitsemisessa. Kiukunpurkaukset tai empatiaan, sekä omien tunteiden nimeämisen kykenemättömyys ovat monen ongelmana. Erityisen vaikeaa ovat usein negatiivisten tunteiden erittely. Positiiviset tunteet tuntuvat myös usein olevan tavoittamattomissa Asiakkaat kärsivät myös itsetunnon puutteesta. Usein koetaan, ettei mikään tunnu enää miltään. (Mattila- Rautiainen 2011, 195.) Hevonen antaakin ihmiselle mahdollisuuden ja rohkeuden pukea sanoiksi sellaisia kokemuksia, joista ei välttämättä muuten uskaltaisi tai osaisi kertoa.(Pitkänen 2008, 18- 19). Hevostoiminnan seikkailullisuus korostuu etenkin silloin, kun seikkailua tarkastellaan sosiaalityön näkökulmasta, sillä seikkailun avulla päästään kokemuksien kautta käsittelemään muun muassa pelkoa, ahdistusta, onnistumista, vihaa ynnä muuta. (Riittinen 2010, 16 -17.)

3.1 Aspergerin oireyhtymä

Aspergerin oireyhtymä (AS) on autismin kirjoon kuuluva neurobiologinen kehityshäiriö. AS-tyyppisten ihmisten aistien antama tieto ja sen tulkinta on eriasteisesti poikkeavaa. Heille vaikeita asioita voivat olla toisten ihmisten näkökulmien käsittäminen ja sosiaaliset suhteet. Asperger-piirteisillä on usein jokin tietty mielenkiinnon kohde, johon he intensiivisesti keskittyvät ja josta he haluaisivat puhua loputtomiin, esimerkiksi dinosaurukset, legot, autot tai avaruus. Asperger-piirteiselle on tyypillistä puhua suosikkiaiheistaan huomaamatta ja välittämättä siitä, kiinnostaako keskustelukumppania lainkaan hänen puheenaiheensa. Melko usein nämä eri mielenkiinnon kohteet vaihtelevat kausittain. Aspergerille tyypillisiä piirteitä ovat sosiaalisten taitojen puutteet. Tällöin lapsella ja nuorella voi olla vaikeaa jakaa asioita ja tavaroita toisten kanssa. Myös kestävien ihmissuhteiden luominen, sekä toisten ihmisten näkökulmien ja tunteiden ymmärtäminen on vaikeaa. Kaavamaiset, toistuvat tavat kuuluvat myös piirteisiin, tällöin ollaan intensiivisesti kiinnostuneita yhteen tai korkeintaan kahteen harrastukseen tai muuhun mielenkiinnon kohteeseen. Kaavamaiset rutiinit ja valtava kiinnostus esineiden osiin ovat myös tyypillisiä asperger-piirteitä. Omista kaavamaisista tavoista esim. istumapaikasta koulussa tai ruokapöydässä luopuminen ja uusiin totutteleminen on monesti vaikeaa. Motorisista vaikeuksista silmiin katsominen vaikeus, sekä vartalon liikkeiden ja eleiden kömpelyys kuuluvat myös piirteisiin. (Juusola 2012, 52- 53).

> Tallilla oppii myös tunnistamaan tunteita ja löytämään niille sanat. Jutta Vesa kertoo Asperger-pojasta, jonka oli vaikea kommunikoida muiden kanssa ja ymmärtää muiden käyttäytymistä. Poika tutustui Asperger-potilaan innolla kirjalliseen materiaaliin hevosista. Laitumen laidalla hevosten laumakäyttäytymistä seurannut poika yllätti opettajansa kertomalla 15 minuutin jälkeen, mikä hevonen on lauman johtaja. Tämä olisi vaikea tehtävä kokeneellekin hevostuntijalle eikä pojalla ollut aiempaa kokemusta hevosista. Hän vain selitti minulle, että tuo pomo liikuttaa muiden jalkoja. Poika oppi nopeasti tulkitsemaan hevosten elekieltä. Samalla hän oppi sanoittamaan omia tunteitaan. Kun auto lähestyi maastoretkellä ratsastajia, poika kertoi opettajalle, että tätä hevosta taitaa pelottaa. Opettaja tiesi, että hevonen ei pelännyt autoja, mutta kokematonta ratsastajaa pelotti. (Peltonen 2008.)

3.2 Mutismi

> Täysin puhumaton tai vain tietyille ihmisille puhuva (selektiivinen) lapsi on mutistinen. Mutistisuuden syinä voi olla kielellinen neurologinen erityishäiriö, kehitysvammaisuus, autistisuus, kuulovamma tai psyykkiset tekijät. Mutistinen lapsi voi olla aivan kykenemätön tai täysin kykenevä kielelliseen kommunikaatioon, mutta myös kielellisesti (lievästikin) erityisvaikeudesta kärsivä lapsi voi kieltäytyä puhumasta esimerkiksi muiden kuin perheen jäsentensä kanssa, erityisesti jos hän on tietoinen vajavaisuudestaan. (Alopeaus-Laurinsalo 1998, 17- 18)

Valikoivaa puhumattomuutta kutsutaan selektiiviseksi mutismiksi. Merkittäviä persoonallisuudenpiirteet liittyvät usein selektiiviseen mutismiin. Näitä persoonallisuuden piirteitä voivat olla sosiaalinen ahdistuneisuus, vetäytyminen, herkkyys tai vastarinta. Perheterapioiden yhteydessä on tullut esiin, että lapsen vaikeneminen saattaa liittyä myös ns. perhesalaisuuden olemassaoloon. Perhesalaisuudella tarkoitetaan sitä, että perheen historiassa tai sen nykyelämässä on tapahtunut merkittävä asia tai asioita, jotka ovat olleet niin raskaita tai järkyttäviä, että niistä on vaiettu. Alitajuisesti lapset tietävät salaisuuksien olemassaolon. Salattava asia voi kasvaa lapsen mielessä monta kertaa kauhistuttavammaksi kuin se todellisuudessa koskaan on ollut. Puhumattomuuden taustalla voi olla myös pelkoa ja häpeää, perheen sisällä tapahtuneista asioista. Älykkyydeltään mutistit eivät poikkea keskitasosta. Mutismi esiintyvyys tytöillä on 2 kertaa suurempi kuin pojilla ja maahanmuuttajaperheissä 4-kertainen kantaväestöön verrattuna. Useissa tapauksissa lapsi ei uskalla puhua esim. vieraille mitään. Syynä voi olla perheen arkuus ja sosiaalinen eristyneisyys, mallioppiminen tai vakava traumaattinen kokemus (esim. väkivalta). Tästä johtuen lapsella voi helposti ilmetä kommunikointitaitojen viivästymistä tai heikkoa kehitystä tai sosiaalisen vuorovaikutustaitojen heikkoa kehitystä. Tunne-elämältään mutistinen lapsi on kehittymätön. Kotona lapsen käytös voi olla negatiivista, dominoivaa, vaikeaa ja voimakastahtoista, vastakohtana kodin ulkopuoliselle käytökselle. Lapsen oireilu voi ilmaista ujon ja aran äidin puolesta ilmaistuista aggressioista, tai se voi olla seurausta ylisuojelemisesta – mikä puolestaan johtuu siitä, ettei sanallista kommunikaatiota ole stimuloitu riittävästi. Mutisti- lapset ovat älyltään normaaleja. Mutismin syitä voivat olla myös puhevika, henkinen jälkeenjäänei-

syys joihin liittyy vaikeus puhua tai alemmuuden ja häpeän tunne, joka estää puhumisen. (Kipaedu 2012)

3.3 Psyykkisen ja henkisen hyvinvoinnin häiriöt

> Leino (2012) osoittaa, että Tunne-elämän kehitystä voidaan tukea monin eri tavoin. Tärkeintä on tunteiden havaitseminen sekä hallinta. Havaitsemisella tarkoitetaan tunne-elämän tietoista tarkkailua ja analysointia. Tunteiden hallitsemisella tarkoitetaan, että pystyy tietyissä tilanteissa näyttämään tunteensa sopivalla tavalla. Lapsuudesta nuoruuteen voidaan toteuttaa tietoista tunnekasvatusta. Tunnekasvatusta ei voi korvata millään muulla kasvatuksellisella asialla. Tunteet vaikuttavat ihmisen valintoihin järkeä enemmän. Nuoruudessa tunnevalinnoilla on suurempi merkitys kuin aikuisuudessa. Parhaita tuloksia saadaan silloin, kun nuori itse kokee myös empatiaa aikuista kohtaan, jolloin kumpikin voi myös kokea itsensä erillisenä yksilönä. Tunnekasvatuksella pyritään muodostamaan lämpimiä ihmissuhteita. Hyvä ihmissuhde perustuu jatkuvaan vuoro-vaikutukseen muiden ja itsensä kanssa sekä luottamukseen. Tunneäly tarkoittaa omien tunteiden tiedostamista, itsensä motivoimista suorituksiin, omien mielitekojen hillitsemistä, itsekuria sekä hyvää ihmissuhdetaitoa. Riittävät positiiviset kokemukset auttavat tunne- elämää kehittymään normaalisti (Kemppinen 2004, 4-5)

Huostaan otetuilla, traumatisoituneilla lapsilla on usein ikäviä muistoja ja kokemuksia kahdenkeskeisestä ajasta aikuisen kanssa. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tuottama merkittävä seikka on myös luottamuksellisen suhteen rakentuminen. Ympäristö ja toiminta sinällään mahdollistavat aidon vuorovaikutuksen synnyn mutta tietysti myös ihmisillä itsellään on merkitystä. Turvallisen ja luottamuksellisen suhteen muodostaminen vie usein aikaa, mutta on myös yksi tärkeä elementti lapsen henkisen kasvun ja kasvatuksen kannalta. Lasten ja nuorten kohtaaminen luottamuksellisen suhteen syntymiseksi on oma osaamisalueensa. Sosiaalipedagogisessa työssä keskeistä on toisen ihmisen kohtaaminen keskusteluissa, toiminnassa ja yhteisössä. Dialogisessa kohtaamisessa ihmisen välille syntyy Minä - Sinä – suhde, jolla on erityinen kasvatuksellinen, subjektiutta vahvistava ja ihmisen itsetietoisuutta syventävä merkitys. Sosiaalipedagogisessa työssä keskeistä on ihmisten välisen vuorovaikutuksen laatu, sillä siitä pitkälti riippuu, millaista oppimista ja persoonallisuuden kehitystä pääsee tapahtumaan. (Huhta 2009, 1 – 6).

> Luottamus on varhainen kokemus, kokemus siteistä, joiden varaan on voinut jättäytyä. Vuorovaikutus perustuu luottamukseen, ja jos on usein ollut pettymyksiä ihmisten välisissä vuorovaikutussuhteissa, voi hevosen hyväksyvyys ja palkitsevuus herättää tätä kokemusta ja suuntaa sen tarpeen kohti ihmistä.

> Luottamus edellyttää hyväksytyksi tulemisen kokemusta, oman pelon voittamista ja vastuun kokemista itsestä, antautumista ja luottamista siihen, että tulee vastaanotetuksi. Tarvitaan selkeitä rajoja, jotta voidaan turvallisesti liikkua ja kokea uutta. Itselleen määrittyminen tapahtuu vain suhteessa toiseen ihmiseen. Vuorovaikutus johtaa toiminnan tasolla avautumiseen. Tarpeen ja pelon ympärillä pyöritään. Tarve puolustaa ja suojella itseään, saa turvautumaan totuttuihin puolustuskeinoihin. Luottamukseen liittyy uskon kokemus, se on itsessä sisäisenä kokemuksena, jota ei tarvitsisi etsiä itsensä ulkopuolelta. (Kokkola ym. 2000, 15.)

Lastensuojelun asiakkaille on tyypillistä asioissa luovuttaminen. Myös ajatus siitä ettei pystytä itse vaikuttamaan omiin asioihin on monen ongelmana. Hevoset ja positiiviset kokemukset niiden parissa saavat lapset ja nuoret monesti yrittämään ja näin ollen myös usko omaan itseensä kasvaa. Positiivisen palautteen määrä hevostoiminnassa on merkittävä. Ohjaaja antaa positiivista palautetta ohjattavalle, ohjattava antaa positiivista palautetta hevoselle ja hevonen antaa positiivista palautetta ohjattavalle. Positiivinen palaute on merkittävä tekijä itsetunnon kohentumisen kannalta. Ohjattava tuntee olevansa hyvä jossain saadessaan kehuja ohjaajaltaan ja myös kehuessaan hevosta, sillä tällöin ohjattava ja hevonen ovat onnistuneet yhdessä jossain, esimerkiksi ravaamaan yhden kierroksen ratsastuskenttää ympäri. Myös rakentavan palautteen antaminen on tärkeää jo ohjattavan turvallisuuden ja kehittymisen kannalta. On kuitenkin tärkeää millä tavalla rakentavaa palautetta annetaan, etenkin lapselle jonka itsetunto on jo ennestään hyvin heikko. Tällaiset henkilöt muistavat hevostoimintakertojen jälkeen vain ne asiat missä he olisivat voineet tehdä toisin tai olla parempia, kuin ne missä he onnistuivat ja olivat hyviä, vaikka olisivat saaneet rakentavaa palautetta vain yhteen asiaan ja kehuja kymmeneen eri asiaan. Hampurilaismallin avulla voidaan antaa rakentavaa palautetta, niin ettei kuitenkaan muserreta ohjattavan onnistumisen kokemuksia. Hampurilaismalli pohjautuu ajatukseen, että jokaisesta tilanteesta löytyy kritiikin lisäksi aina myös jotain positiivista. Hampurilaispalautteen antaminen aloitetaan pohjaleivällä, jonka palautteessa on jotain myönteistä. Tämän jälkeen lisätään pihvi eli kielteinen, rakentava palaute. Palautteen anto päättyy päällysleipään eli lopuksi kerrotaan jotain kannustavaa ja myönteistä, jonka voimalla henkilö jaksaa jatkaa asian parissa toimimista. Epäonnistumisten kokeminen positiivisen palautteen rinnalla auttaa ohjattavaa selviämään epäonnistumisista helpommin. voidaan antaa ra-

kentavaa palautetta, niin ettei kuitenkaan muserreta ohjattavan onnistumisen kokemuksia.

Hyvätti (2009) osoittaa, että lapsi ja nuori ovat hevostoimintakertojen aikana monin eri tavoin kontaktissa sekä hevostoiminnan ohjaajaan, että hevoseen. Kosketus on tärkeä tapa olla kontaktissa muihin ihmisiin ja jos se ei ole lapselle ja nuorelle luontevaa sitä on turvallista harjoitella yhdessä hevosen kanssa. Hyviä kosketuksen harjoittelutapoja ovat silittäminen, taputtaminen ja hevosen halaaminen. Hevonen reagoi kosketukseen hyvin herkästi ja se myös viestii selvästi jos se halua, että siihen kosketaan. Samalla tavoin se kertoo, myös ilmeillään ja eleillään jos se ei halua että ihminen koskee siihen. Hevonen viestii toiminnallaan, missä sen raja oman kehon määräämiseen kulkee. Oman kehon määräämisoikeus ja sen rajojen asettaminen muille on myös monelle vaillejääneelle lapselle vaikeaa. Sekä ihmisellä että hevosella on oman kehon määräämisoikeus. Irwin (2011) kuvaa, miten sekä ihmisillä, että hevosilla on oma henkilökohtainen alueensa. Hevonen antaa kehonkielellään signaaleja tuntemuksistaan, onko se vihainen pelokas, tylsistynyt vai rentoutunut. Hän vertaa kommunikaatiota hevosen kanssa tanssiin; pitää oppia, kuinka lukea hevosen antamia merkkejä ja välittömästi omalla toiminnallaan vastata niihin. Pitää myös oppia, miten saadaan luotua sopivasti painetta kuitenkaan pelottamatta hevosta tiehensä. Nämä kaikki keinot kehittyvät kokemuksen myötä, mitä enemmän viettää aikaa hevosten parissa toimien, sitä paremmaksi hevosten tulkitsijaksi oppii. (Irwin 2001, 49 – 54.)

> Puheen tuotossa ja ymmärryksessä hevostoiminta voi myös olla hyväksi. 11-vuotias Teppo kärsii vaikeasta dysfastiasta, mikä vaikeuttaa hänen kommunikointiaan ja hankaloittaa vuorovaikutusta muiden ihmisten kanssa. Tullessaan tallille Teppo ei puhu mitään eikä ota suoraa katsekontaktia. Hän kuuntelee tarkkaan terapeutin ohjeita, mutta ei puhu mitään. Hän toimii kyllä tarkkaan ohjeiden mukaan ja katsellaan kertoo, että ohjeet ovat menneet perille. Ratsastaessaan Tepon tehtävänä on antaa hevoselle sanalliset ohjeet, jotta hevonen tekisi mitä hän haluaa. Terapeutti kannustaa häntä, kertoo sanan jolla pitää käskeä ja kun Teppo sanoo ääneen ”käyntiin”, terapeutti siirtää hevosen käyntiin. Liike on Tepolle palkinto. Hän antaa hevoselle ohjeet ääneen vaikka ei puhu terapeutille sanaakaan. Terapeutti kehottaa Teppoa sanomaan hevoselle ”ravaa”. Teppo vastaa terapeutin tekemiin kysymyksiin hymyllä tai päänliikkeillä, nyökkäyksillä ja pään pudistuksilla, mutta ei edelleenkään puhu terapeutille mitään. Sen sijaa hän komentaa hevosta kovaan ääneen ”ravaa” ja samaan aikaisesti terapeutti ohjaa hevosen ravaamaan. (Hyvätti 2009, 61.)

3.4 Sosiaalisten taitojen ongelmat

Hevostoimintaan osallistuvilla lapsilla ja nuorilla voi olla myös sosiaalisia ongelmia kuten puutteita vuorovaikutustaidoissa, ylivilkkautta sekä keskittymis- ja tarkkaavaisuushäiriöitä. Talliyhteisö voidaan verrata yhteiskunnan pienoismalliin. Tallitoiminta mahdollistaa hyvät keinot ja menetelmät sosiaalisten taitojen harjoitteluun. Tallilla oppimiaan sosiaalisia taitoja lapsi ja nuori voi soveltaa elämänsä muuhun sosiaaliseen toimintaan. Koska hevostoiminta opettaa kokemusten ja elämysten kautta itsetuntoa, hevosen hoidossa vastuun ottamista ja vuorovaikutusta sekä yhteisöllisen perustan kautta normaalin elämän pelisääntöjä, hevostoiminta onkin erityisen suosittua lastensuojelun piirissä. (Arponen 2012, 27.)

Arponen (2012) osoittaa, että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan asiakkailla on usein vaikeuksia sosiaalisissa suhteissa. Näitä ovat asioiden jakaminen, yhdessä toimiminen, anteeksi pyytäminen, tapaamisen sopiminen ja siitä kiinni pitäminen, lainaaminen ja palauttaminen, impulssien kontrolloiminen. Yhdessä oleminen ja tekeminen nähdään myös arvokkaina, samoin kokemukset, joita sitä kautta saadaan. (Haavisto 2007, 33- 34.) Yhä lisääntyvissä määrin sosiaalipedagogista hevostoimintaa käytetään psyykkisen kuntoutuksen tukena, jolloin korostuu hevosen luontainen herkkyys tunteille ja sen mahdollisuudet tunteiden ja käyttäytymismallien peilinä ja tulkkina. Ihmisille, joilla on psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia, toiminnassa korostuvat vuorovaikutukselliset tavoitteet. Toiminta hevosen kanssa tarjoaa monipuolisia ja haastavia vuorovaikutustilanteita, jotka kehittävät tunne-elämää sekä rehellistä ja aitoa kommunikaatiokykyä. Sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla on myös kasvatuksellisia tavoitteita mm. itsehillinnän kehittyminen, keskittymiskyvyn parantuminen ja ohjeiden noudattaminen. Hevonen talliympäristöineen antaa toiminnalle selkeät rajat ja tarjoaa kokonaisvaltaista, monipuolista ja konkreettista toimintaa. Pelon voittaminen, onnistumisen elämykset ja luottamus omiin kykyihin vahvistavat omaa minäkuvaa ja itsetuntoa. Beck ja Katcher (2001) ovat huomanneet lasten tulevan rauhallisemmiksi eläinten läheisyydessä. Hevoset opettavat itsehillintää. Lisäksi eläimet ja niistä huolehtiminen antaa lapsille mahdollisuuden oppia hoivaamista (Hanselman 2001, 160).

Kokkala, Kulola ja Pohjalainen (2000) osoittavat, että hevostoiminnan avulla voidaan harjoitella yhdessä laadittujen sääntöjen tunnistamista ja niiden noudattamista. Talleilla on useita järjestyssääntöjä, joista suurin osa perustuu ihmisen turvallisuuteen ja hevosen hyvinvointiin. Minäkeskeisten vaatimusten sovittamista muiden vaatimuksiin, muiden auttamista ja avun vastaan ottamista harjoitellaan yhteisöllisen toiminaan avulla. Talliyhteisöissä muiden arvotusta nauttivat ne henkilöt jotka tulevat toimeen kaikkien kanssa ja ovat avuksi apua tarvit-

seville. Kontaktit erilaisten ihmisten kanssa kehittävät myös kommunikaatiokykyä. Talliyhteisössä vaaditaan myös kykyä tulla toimeen ympäristön erilaisten ihmisten kanssa, kykyä selvitä erilaisista sosiaalisissa tilanteissa ja sopeutua niihin. Toisten ihmisten huomioon ottamista, avuliaisuutta, sekä hyviä tapoja voidaan myös harjoittaa hevostoiminnan avulla. Aggressiivisten käyttäytymistapojen poistamista, harjoitellaan hevosen kautta toimimalla. Hevonen ei siedä aggressiivista käyttäytymistä ja aggressiivisesti käyttäytyvä ihminen ei saa hevoselta kuin negatiivi huomiota osakseen. Hevosen osoittamia negatiivisia tunteita aggressiivista käyttäytymistä kohtaan voidaan peilata myös ihmisten tuntemuksiin aggressiivisesta käyttäytymisestä. Talleilla on myös mahdollisuus uusien ystävyyssuhteiden solmimiseen samoista asioista kiinnostuneiden lasten ja nuorten kanssa. (Rummukainen 1996, 44).

Hyvätti (2009) toteaa, että sosiaalisia taitoja voidaan harjoitella turvallisesti ja ohjatusti hevosen avulla. Jos sosiaalisissa taidoissa on puutteita, hevosen kanssa on helpompi harjoitella kasvoja menettämättä kuin kavereiden kanssa. Hevosen palaute on aitoa ja rehellistä. Sosiaalisten taitojen ollessa puutteelliset saattaa pohjimmiltaan olla kyse luottamuksen puutteesta toiseen ihmiseen. Talleilla ja hevosen avulla voidaan harjoitella vuorovaikutustaitoja toisen huomioimista ja kuuntelua, kommunikointitaitoja ja itsensä ilmaisemista, yhteistyötaitoja, itsehillintää ja hallintaa, empatiakykyä, sekä toisten ihmisten kohtaamista ja katsekontaktin ottamista. Hevosen ja lapsen tai nuoren välinen suhde voi auttaa lapsen ja nuoren luottamuksen tunteen palautumisessa. Onnistuminen sosiaalisissa suhteissa onnistuu rohkaisemaan lasta ja nuorta myös uusissa ja ennen vaikeaksikin koetuissa tilanteissa. (Kauppila 2005, 134).

3.5 Puutteita ikätasoisessa kehityksessä

Arponen (2012) osoittaa, että ratsastuksen avulla voidaan vaikuttaa myös hengitykseen ja puheeseen; hyvä istunta, joka vaatii tasapainoa ja keskivartalon hallintaa, sekä hevosen rytmiset liikkeet edistävät ja tehostavat hengitystä. Ratsastuksen kautta tapahtuva lihastonuksen normalisoituminen vaikuttaa suun motoriikkaan ja sitä kautta puheen sujuvuuteen. (Paulin 2003, 57; Suomen ratsastusterapeutit ry. 2003.) Fyysisten vaikutusten lisäksi ratsastus vaikuttaa hy-

vin monitahoisesti niin ihmisen psyykkisiin kuin sosiaalisiinkin ongelmiin. Vuorovaikutus hevosen kanssa kehittää kommunikaatiokykyä, kun taas onnistumisen kokemukset vaikuttavat positiivisesti itsetuntoon. Terapia on hyvin kokonaisvaltaista toimintaa, jonka avulla voidaan vaikuttaa häiriintyneen sosialisaatio prosessin korjaantumiseen ja sitä kautta erilaisten oppimisprosessien käynnistämiseen. Kokkalan ym. (2000, 6) mukaan ratsastuksen avulla voidaan vaikuttaa aktiviteetin lisääntymiseen, rohkeuden ja kestävyyden kehittämiseen sekä itsehillinnän ja keskittymiskyvyn lisäämiseen.

Hienomotoriikan kehittämiseen on paljon tilaisuuksia tallilla ja hevosten kanssa puuhatessa. Satulavyön kiristäminen, jalustimien laittaminen oikeisiin reikiin sopivan mittaisiksi, suitsien laittaminen hevosen päähän tai niiden niputus ratsastuksen jälkeen, hevosen harjan letitys vaativat kaikki sorminäppäryyttä. Karkeamotoriset ongelmat kuten tasapaino, sekä ryhti saavat harjoitusta hevosen selässä ratsastuksen aikana. hevosen selässä pysyminen etenkin reippaissa askellajeissa kuten ravissa ja laukassa, sekä esteratsastuksessa vaativat hyvää tasapainoa, sekä oman keskivartalon hallintaa. (Hyvätti 2009, 60.)

4 HEVONEN OSANA SOSIAALIPEDAGOGISTA HEVOSTOIMINTAA

Hevonen eläimenä herättää monessa ihmisessä, niin lapsessa kuin aikuisessa kunnioituksen ja pelon tunteita. Ihminen hallitsee hevosta tunteella ja taidolla, pienikin poni vie halutessaan ison miehen mennessään. Taidolla ja tunteella toimivat myös hyvät ihmissuhteet. Taidolla ihmisten ja hevosten välisessä kommunikoinnissa tarkoitan taitoa lukea eläimen tai ihmisen ilmeitä ja eleitä, tämä taidon oppii vain ajan kanssa ja lapsille joidenka sosiaaliset taidot ihmisten välisessä kommunikoinnissa ovat heikkoja voivat oppia näitä samoja taitoja eläinten välistä kommunikointia seuratessaan sekä niiden kanssa toimiessaan. Tämä kuitenkin vaatii ammattitaitoisen ohjaajan ohjausta, sillä traumatisoituneet lapset tarvitsevat paljon tukea ja mallia tunnepuolen asioita opiskellessaan, sillä joku on jo aiemmin turmellut heidän tunnepuolen osa-alueitaan. Tunteella tarkoitan lähinnä vuorovaikutustaitoja, sekä ymmärrystä siitä mitä ihminen tai eläin elämältä tarvitsee huolenpitoa, hoivaa, oikeanlaista ravintoa, ystävyyttä, sekä

myös aitojen tunteiden, kuten ilon, surun, sekä pelon ja suuttumuksentunteita niin kuin ihmisetkin. Lisäksi hevoset ovat uteliaita, hämmästyneitä ja tuntevat inhoa.

Hevosen kanssa korostuu ei-sanallinen kommunikaatio. Hevonen on herkkä vuorovaikutuksessaan ja se reagoi ihmisen kehonkieleen, eleisiin, asentoihin ja äänensävyihin hyvin herkästi. Tämän vuoksi hevosta on helppo käyttää vuorovaikutustaitojen kehittäjänä ja käyttäjänä, sekä myös välittäjänä. Hevosten kanssa toimiessa eivät voima ja väkivalta auta. Jos lapsi tai nuori kokeilee väkivaltaa hevoseen, hevonen ei reagoi toivotulla tavalla vaan reaktio on yleensä päinvastainen. Voimalla ja väkivaltaa käyttäen tilanne menee monesti pahemmaksi ja ihminen voi joutua suureenkin vaaraan väkivaltaisesti hevosta kohdellessaan. (Hyvätti 2009, 78.) Nuoren ilme muuttuu usein jo silloin, kun karsinasta astelee suuri, uljas eläin. Jos 500 kiloa painava eläin nousee takajaloilleen, on pakko keksiä muita keinoja kuin voima ja väkivalta. Hevosen läheisyydessä tai sen selässä ollessa ei voi saada raivokohtausta. Tai voi, mutta siitä tapahtuvat seuraukset eivät ole hyviä. Hevonen on oikeudenmukainen kasvattaja. Se ei mielistele eikä taktikoi, suora palaute tulee heti. Hevonen toimii ihmisen peilikuvana, juuri niin kuin sitä kohdellaan. (Peltonen 2008, 6.)

Omasta kehittämisprojektistani sosiaalipedagogisen hevostoiminnan parista minulle on jäänyt elävästi mieleen mahtaileva ja uhmakas pieni poika joka huonosta itsetunnostaan johtuen mahtaili jatkuvasti voimillaan ja saavutuksillaan muille. 145cm säkäkorkeudeltaan olevaa ponia hoitaessaan poika oli jo huomattavasti rauhallisempi kuin hetki sitten sisätiloissa muille lapsille mahtaillessaan. Valitsin aikaisemman isottelu ja mahtailunäytöksen nähtyäni pojalle tarkoituksella poneista isomman, sillä halusin nähdä olisiko ponivalinnalla jotain vaikutusta pojan käyttäytymiseen. Ponin selkään noustessaan mahtailevasta muiden mollaajasta tuli muutaman askeleen ponin selässä oltuaan pieni poika, jollainen hän todellisuudessakin oli. Poika tokaisi minulle 100m selässä olon jälkeen. ”Mä oon kyllä vielä aika pieni poika, edes maailman suurin mies ei olisi näin korkealla kun mitä mä nyt olen, eihän?”

Tallielämässä ja hevosten kanssa toimiessa toteutuvat samat käytösmallit ja säännöt mitkä normaalissa elämässäkin. Huolenpidon ja vastuunkannon tärkeys elävästä olennosta, joka muodostuu monelle hyvin tärkeäksi osaksi elämää, heijastuu myös tallin ulkopuoleiseen elämään ihmisten kanssa. Käytös antaa ohjaajalle tietoa lapsesta. Ohjaajan on tunnettava hevonen hyvin, osattava lukea sitä ja tulkita sen käytöstä. Kaikki hevoset eivät sovi terapiatyöhön. Terapiahevosen on oltava rauhallinen, sosiaalinen ja kiinnostunut ihmisistä ja ympäristöstään. Sen on siedettävä paljon, mutta ei mitä tahansa. Tiettyä omaaloitteisuutta ja kykyä rohkaista tai vetää raja tarvitaan. (Mäkinen 2011, 16.)

Schulman (2005) osoittaa, että hevoset viestivät toisilleen eleillä, ilmeillä, asennoilla ja liikkeillä. Ne ovat hyvin herkkiä pienimmillekin kehon kielen muutoksille. Hevonen on luonnostaan utelias, hyväntahtoinen ja yhteistyöhaluinen (Dorrance & Desmond 1999). Nämä asiat tekevät yhteistyön ihmisen ja hevosen välillä mahdolliseksi. Hevonen oppii mielellään uusia asioita, jos sille esitetään asiat tavalla, jonka hevonen ymmärtää. Ihmisen ja hevosen välinen suhde muodostuu molemminpuoliseen hyötymiseen. Hevonen saa ihmiseltä ruokaa, huolenpitoa ja turvaa. Ihmiset hyötyvät hevosesta kukin tavallaan, hevostoiminnan tapauksessa tärkeä hyötyminen on hevosen kautta oppiminen ja vuorovaikutussuhteen rakentaminen elävään olentoon. Hevosen kouluttaminen, hevosen kanssa työskentely tai vain hevosen kanssa oleminen voi olla vuorovaikutusta parhaimmillaan.

4.1 Hevonen terapeuttina

Pitkä perinne ja kansainväliset esimerkit osoittavat, että hevosen ja ihmisen vuorovaikutuksessa syntyy sellaisia eheytyviä voimavaroja, jotka hoitavat ihmisen kokomaisuutta. Tämän salaisuuden oivalsi jo Antiikin Hippokrates. Myöhemmin Britanniassa ja Keski-Euroopassa syntynyt käytäntö ja tiede ovat todistaneet ihmisen ja hevosen vuorovaikutuksessa syntyvän positiivisia ja ihmisen psykofyysistä kokonaisuutta hoitavia voimavaroja. (Koistinen 2005, 2.)

Yhdessä koettu ja jaettu kokemus saa aikaan voimakkaan yhteenkuuluvuuden tunteen. Tällainen toiminta nostaa usein voimakkaita positiivisia kokemuksia. Myönteinen ja eteenpäin suuntautunut toiminta on siten rakentava voimavara myös arkielämän haasteissa. Sellaisellakin ihmisellä jolla on vaikeuksia solmia kontakteja muihin ihmisiin, on mahdollista kiinnittyä yhteisöön hevosen kautta. Tunnesuhde eläimeen on usein helpompi solmia, vaikka olisi paljon pettymyksiä ihmissuhteissa ja/tai heikot sosiaaliset taidot. Hevonen ei syrji ulkonäön, vamman, taitojen, taustan tai muun perusteella, vaan sen voi jokainen kohdata aitona itsenään. Siltä osin hevonen on pyyteetön ystävä. Se voi tarjota korjaavan kokemuksen ihmissuhteissa haavoittuneelle ihmiselle. (Huhta 2009, 6.)

Toisaalta hevonen odottaa sitä kohdeltavan hyvin. Siksi hevosen kanssa toimiva ihminen saa ainutlaatuisen oppimistilaisuuden oman käyttäytymisensä vaikutuksesta toiseen elävään olentoon. Hevonen antaa usein välittömän ja aidon palautteen vaikkakin se on usein myös sangen armahtavainen. Hevosen palaute voi olla helpompi ottaa vastaan kuin toisen ihmisen. Hevosista kiinnostuneilla ihmisillä on usein halu toimia kaikella tavoin hevosen parhaaksi. Tästä orientaatiosta lähtevän toiminnan kautta on mahdollista saada onnistuneita vuorovaikutuskokemuksia. Hevonen houkuttelee koollaan, ruumiinlämmöllään, pehmeällä karvallaan ja ystävällisellä olemuksellaan ottamaan vastuuta sen hyvinvoinnista ja hoivaamaan sitä. Ihminen ottaa mielellään hoitaakseen erilaisia tehtäviä hevosen parhaaksi. Hevonen symboloi myös voimaa, energiaa, suuruutta ja viettejä. Ison, kunnioitusta herättävän eläimen mukautuminen ihmisen tahtoon ja ohjailuun sekä ihmisen yhteys hevosen voimaan ja energiaan vahvistaa itsetuntoa ja ihminen kokee itsensäkin kykeneväksi ja voimakkaaksi. (mt., 6.)

Hevosten avulla voi käsitellä monia jokapäiväisen elämän asioita, kuten surua. Tyttö, jolla oli hyvin traumaattisia kokemuksia, katseli tallissa hevosten nimikilpiä ja kysyi opettajalta, missä hevosen vanhemmat ovat. Jutta Vesa selitti, että emä on varmasti jo kuollut eikä isästäkään ole tietoa. Tyttö pohti asiaa pitkään. Sitten hän meni hevosen luokse, silitteli ja lohdutteli tätä sanoin "älä sure, minä olen sinun ystäväsi". Oli helppo vaistota, että tyttö käsitteli omaa suruansa. (Peltonen 2008, 6).

Hevosavusteinen oppiminen kuuluu empiirisen metodologian piiriin. Se poikkeaa muista eläinavusteisista oppimisohjelmista etenkin siksi, että asiakkaan on tultava hevosen luokse ja toimittava sen elinympäristössä. Hevosta pidetään muita eläimiä tehokkaampana ”kuntouttavana” eläimenä sen fyysisen olemuksen tarjoamien piirteiden kautta. Riskilasten on usein vaikea kunnioittaa muita, mutta seistessään hevosen vierellä jo hevosen koko herättää kunnioitusta. Hevosen koko ja läsnäolo ovat monelle lapselle ja nuorelle rauhoittavia elementtejä. Tunne-elämän tai kognitiivisia häiriöitä omaavien lasten oppimiselle ja heikolle itsetunnolle soveltuu hevosavusteinen toiminta erilaisine toimintoineen. Toiminnat auttavat ohjattavia huomaamaan, että heillä itsellänsä on kyky hallita suurta, korskuvaa eläintä ja tätä kautta vahvistaa itse kiitosta ja saada aikaan ylpeyden tunteen. (Kjäldman 2008.)

Hevostoiminnan tavoitteena on myös juurruttaa järjestyksentajua, luoda ymmärrystä rajoista, kehittää keskittymiskykyä ja vahvistaa luottamusta. Toimintakerta hevosten kanssa voi sisältää ruokintaa, valjastusta, hoitamista, ratsastusta tai vikellystä. Hevosen käyttö toiminnassa osana kuntoutusprosessia edellyttää enemmän aikaa, koulutusta ja omistautumista kuin muita eläimiä käytettäessä. Vastapainoksi vaadittavalle lisätyölle hevonen tarjoaa ennennäkemättömän fyysisen ja sosiaalisen kokemuksen. (mt., 2008.)

4.2 Hevonen ja ihminen työparina

Arponen (2012) osoittaa Kuluttajaviraston ohjeet ratsastuspalveluiden turvallisuuden edistämiseksi - oppaan pohjalta, että hevosten kanssa toimimiseen liittyy aina ennakoimisesta huolimatta vaaroja ja mahdollisuus loukkaantua, koska hevonen on vaistojensa varassa toimiva eläin. Esimerkiksi jos ratsastaja putoaa hevosen selästä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan aikana hevosen säikähdettyä jotain kentän laidalla, kyseessä on hyväksyttävä riski, jos hevonen on asianmukaisesti tehtäväänsä koulutettu ja toiminnan vastaava ohjaaja on tapahtumahetkellä paikalla. Hevostoiminnan riskit tulee aina olla toimintaan osallistu-

van lapsen ja nuoren, sekä heidän asioistaan vastaavien henkilöiden tiedossa. Riskien tiedostaminen ja hyväksyminen on osa toimintaa.

Hevostoiminnan edellytys on turvallisuus. Turvallinen ilmapiiri syntyy kun ohjaaja ja hevonen ovat ohjattavalle tuttuja. Ohjattavan turvallisuus on ensiarvoisen tärkeää, joten ohjaajan tulisi suunnitella ohjauskerrat niin ettei mitään vahinkoja pääsisi tapahtumaan. Hevosten aiheuttamien vaarojen riski pienenee hevosen tarkoituksenmukaisella valinnalla ja koulutuksella. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ohjaajan ja asiakkaan välisen pedagogisen suhteen muodostumiseen vaikuttaa toiminnan keskiössä oleva hevonen. Se toimii yhteisenä kiinnostuksen kohteena ja tietynlaisena siltana ohjaajan ja asiakkaan välillä. Lisäksi toiminta sinällään ja ympäristö, jossa se tapahtuu, edesauttavat aidon vuorovaikutuksen syntyä. Onkin hyvin tärkeää että hevostoiminnan talliympäristö on viihtyisä ja turvallinen. Tallin muiden kävijöiden on tärkeä olla tietoisia hevostoiminnasta ja asiakkaiden mahdollisesta rajoittuneisuudesta. (Kaarela 2005, 55; Luhtaniemi 2005, 63.)

Kokkala, Kulola ja Pohjalainen(2000) osoittavat, että mukautuminen ”irtipäästäminen” ja hevosen liikkeiden myötäily antavat positiivisen, elämänyönteisen tunteen sopusoinnussa elävän olennon kanssa. Tämä sopusointu kohottaa omanarvontuntoa. Tämän pohjana on se elämys, että toinen olento vahvistaa ratsastajan olemassaoloa ja pitää häntä vakavasti otettavana yksilönä. (Leimer1994, 62;Scheidhacker ym. 1994,65). On myönteistä saada kokea yhteys toiseen elävään olentoon iloa tuottavana rentoutumisena ja tuntea kontaktin voima. (Leimer 1994, 62).

Hyvätti (2009), osoittaa, että hevoset kilpailevat tullakseen toimeen laumassa, mutta toisin kuin ihmiset, eivät ollakseen voittajia. Hevoselle on helpotus, kun laumassa on joku vahvempi ja dominoivampi, joka huolehtii muista. Hevonen tarvitsee johtajaa. Hevonen tuntee laumaeläimenä olonsa epävarmaksi jos se ei tiedä kuka on johtaja. Tällöin voi sattua myös vaaratilanteita kuten säikähdyksiä, kun hevonen ei tiedä kehen luottaa ja ketä seurata. Hevosen kanssa pitää olla aina sataprosenttisesti läsnä, jotta voi säilyttää hevosen kunnioituksen. (Irwin 2001, 62 – 64.)

5 TAVOITEKANSION TOTEUTUS

Tavoitekansiosta oli tarkoitus tehdä helppolukuiset ja selkeät, jotta ei toimintaa ohjaavatkin ohjaajat ymmärtävät mistä tavoitteissa ja niiden saavuttamiseksi pohdituissa menetelmissä on kyse. Kansiosta tulee olemaan eniten hyötyä hevostoimintaa ohjaaville ohjaajille, sillä asetettujen tavoitteiden ja menetelmien avulla ohjaajat tietävät mitä asioita he tulevat painottamaan kunkin lapsen hevostoimintakerralla. Tavoitekansion malli tulee olemaan yksinkertainen, jotta sitä voidaan myöhemmin myös muokata lapsen kasvaessa ja kehittyessä tavoitteissaan jotka hänellä tänä vuonna asetetaan. Tavoitekansioiden määritettyjen tavoitteiden kautta kunkin lapsen kehitystä pystytään seuraamaan kuukausittain, ohjaajien kirjatessa jokaisen hevostoimintakerran jälkeen päivän tapahtumat lapsen raportteihin. Myös lapsen kuukausiraportissa voisi tavoitekansioiden tavoitteita hyödyntäen olla oma osio sosiaalipedagogiselle hevostoiminnalle, näin pystyttäisiin seuraamaan kehitystä myös pidemmällä aikavälillä

Tuote kulkee nimellä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitekansio, joka tulee käytännössä olemaan jokaisen 12 lapsen kohdalla A4 kokoinen sivu, sisältäen lapsen sukupuolen (nimen) ja iän. Nimi ei tule julkiseen käyttöön vain lastensuojelulaitos tulee saamaan, nimelliset versioit lasten tavoitekansiosta. Jokaisen 12 lapsen tavoitesivut kootaan yhdeksi isoksi tavoitekansioksi, joka tulee olemaan lastensuojelulaitoksen työntekijöiden käytettävissä. Lapsen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitesivu liitetään myös lapsen omaan kansioon, joka sisältää lapsen muitakin tärkeitä papereita, sekä tietoja lapsesta. Jokaisen lapsen tavoitteet ja niiden saavuttamiseksi suunnitellut menetelmät on pohdittu yhdessä työelämäohjaajani sekä sosiaalipedagogista hevostoimintaa ohjanneen ohjaajan kanssa. Käytin apunani myös kirjallisuutta, sekä aiemmin tehtyjä tutkimuksia tavoitteiden ja menetelmien laatimiseen.

5.1 Pohjalla lasten haastattelu

Kirjallisen haastattelun kysymykset laadittiin niin että niiden avulla saataisiin selville millä tavalla kukin lapsi on hevostoiminnan kokenut. Haastattelujen avulla tuli esille myös lastensuojelulaitoksen hevostoiminnan pääperiaatteita; elämyksellisyys, toiminnallisuus, yhteisöllisyys, sekä lastensuojelulaitoksen painottama pääperiaate, vastuunkanto lasten kokemana. Haastattelun kysymysten pohjalta nousi myös esiin asioita jotka tukivat ajatuksiani lasten tavoitteista ja niiden saavuttamisesta hevostoiminnan menetelmin. Lasten haastattelut vaikuttivat tavoitekansion kokoamiseen, siltä osin että saimme selville miten kukin hevostoiminnan kokee. Negatiivisesti hevostoimintaan suhtautuva lapsi pitää myös saada innostumaan toiminnasta jotta hänen kohdalleen suunnitellut tavoitteet saataisiin toteutumaan toiminnan keinoin. Tämän on hyvä tulla ilmi myös tavoitekansioissa, jotta toimintaa lapsen kanssa harjoittava ohjaaja on tietoinen lapsen asenteesta toimintaa kohtaan ennen lapsen kanssa toimintaan ryhtymistä. Kaikkien lasten ei kuitenkaan tule tykätä hevosista tai hevostoiminnasta, etenkin kahden jo lähes täysi-ikäisen nuoren kohdalla pääpaino on vastuun ottamisesta ja sen ymmärtämisestä myös laajemmassa mittakaavassa, sekä omien tehtäviensä hoitamisesta silloin kun on heidän vuoronsa hoitaa ponit yhdessä ohjaajan kanssa.

Vastuunkanto poneista on iso osa hevostoimintaa kyseisessä lastensuojelulaitoksessa, sillä ponit asuvat lastenkodin pihapiirissä ja niiden hoidosta vastaavat lastenkodissa työskentelevät ohjaajat, sekä siellä asuvat lapset. Haastattelun avulla saimme selville ymmärtääkö lapsi millä tavalla olemme poneista vastuussa ja tarvitseeko asiaa painottaa hevostoiminnassa jonkun lapsen osalla enemmän kuin toisen. Uusien elämysten kautta muodostuu pohja myös oman itsensä kehittämiselle. Haastattelussa tuli ilmi ovatko lapset saavuttaneet uusia elämyksiä. Se millaiset elämykset lapset nostivat esille, kertoo siitä mikä on ollut kullekin uutta, mieluista tai tärkeää hevostoiminnassa. Tavoitteiden asettamisesta ja niiden määrittämistä ajatellen on tärkeä miettiä millaisia elämyksiä ja toimintaa kullekin lapselle tulee tarjota jotta ne tukevat lapsen kasvua ja kehitystä. Haastatteluja en tämän enempää tulkitse opinnäytetyössäni, sillä työni tarkoituksena oli rakentaa tavoitekansiot 12 lapselle, jotka ovat mukana hevostoi-

minnassa. Haastattelut toimivat tukena tavoitteiden ja menetelmien määrittämisessä. Haastattelukysymykset jäävät lastenkodin käyttöön. Pohjaa voi myös käyttää joskus uudelleen, jos halutaan verrata kuinka lasten ajatukset ovat tietyn ajan kuluessa muuttuneet hevostoiminnan osalta.

5.2 Tavoitekansioiden työstäminen ja työstämispalaveri

Tavoitekansion lähtökohtiin on koottu asiat jotka vaikeuttavat lapsen toimintaa normaalissa arjessa niin lastensuojelulaitoksessa kuin sen ulkopuolella, kuten kouluelämässä.

Kuten jo aiemmin olen maininnut, opinnäytetyön taustalla on projektiopintoni ja työskentelyni ohjaajana kyseisessä lastensuojelulaitoksessa. Lapset ja heidän problematiikkansa olivat minulle siis jo entuudestaan tuttuja. Näin ollen lähtökotien asettaminen ja tätä kautta mahdollisten tavoitteiden pohtiminen, tulivat mieleeni melko luonnostaan, koska olin näitä asioita myös päivittäisessä työssäni ohjaajana, sekä työnohjauskerroilla jo käynyt läpi. Jokaisen lapsen lähtökohdat, tavoitteet ja menetelmät kävin läpi yksi kerrallaan.

Tavoitteita asettaessa tärkeässä roolissa oli realistisuus. Olisi ollut helppoa asettaa lapsille useita eri tavoitteita, näin olisin saanut myös työlle lisää pituutta. Kuitenkin tärkeämpää oli se, että tunsin lapset ja pystyin realistisesti ajattelemaan mitä tavoitteita kullekin voidaan asettaa. Turha olisi ollut lähteä asettamaan tavoitteita joihin pääseminen on vasta monen vuoden työn saavutettu tulos. Hyvin monen lapsen kohdalla tavoitteissa nousevat esille itsetunnon, omien tunteiden ilmaisun sekä sosiaalisten taitojen kehittäminen. Edellä mainitut taidot ovat monesti puutteellisia huostaan otetuilla lapsilla, joilla on taustalla vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteiden häiriöitä, sekä traumatisoitumista. Myös edellä mainituista seikoista johtuen tällaiset lapset tavoittelevat hyvää itsetuntoa ja itsetunnon kohentamista läpi elämänsä. Hevostoiminta on kuitenkin yksi menetelmä jonka avulla itsetunnon kohentuminen voi jonkun kohdalla olla mahdollista. Vaikka joidenkin lasten kohdalla nousee esille myös samankaltaisia tavoitteita, on tavoitteiden saavuttamiseksi laaditut menetelmät kuitenkin jokaisen

kohdalla erilaisia, jo ihan siitäkin syystä että lapsille hevostoimintaa ohjatessani olen saanut huomata että jokaiselle toimii aina hiukan erilaiset tavat ja menetelmät. Lastenkodissa asuvien lasten psyykkiset ongelmat ja vaikeudet luvussa olen avannut enemmän juuri kyseisten lasten lähtökohtiin pohjautuvia asioita ja ongelmia.

Menetelmät laadin miettien jokaisen lapsen henkilökohtaisia hevostaitoja, vahvuuksia ja tilanteita missä kukin vielä tarvitsee lisää harjoitusta. Hyvänä pohjana menetelmien luomiselle oli projektini ohjauskertojen päiväkirja, johon olin merkinnyt kullakin ohjauskerralla tehdyt asiat, sekä huomioni ohjauskerroilta. Oma kokemukseni hevosista ja niiden kanssa toimimisesta oli myös eduksi, sillä minun oli helppo yhdistää jokin tavoite eli vahvistettava asia hevosten kanssa tehtävään toimintaan. Tukea menetelmien laatimiseen sain myös kirjallisuudesta ja aiemmin tehdyistä opinnäytetöistä, sekä pro gradu töistä. Pidimme myös tavoitekansioiden koontiin liittyvän työstämispalaverin yhdessä työelämäohjaajani, jolla on sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajan koulutus, sekä toisen sosiaalipedagogista hevostoimintaa lastensuojelulaitoksessa ohjanneen ohjaajan kanssa. Työstämispalaverissa kävimme kunkin lapsen lähtökohdat tavoitteet ja menetelmät läpi yksitellen. Työstämispalaverissa sain tukea ja kokemuksia pitkään alalla työskennelleeltä ammattilaiselta, sekä toiselta hevostoimintaa ohjanneelta ohjaajalta. Työstämispalaverissa saamani kommentit, sekä parannusehdotukset ja lisäykset tavoitekansion koontiin olivat hyödyksi. Oli hyvä saada kuulla myös muiden mielipiteitä ja kokemuksia ja näin ollen sain myös toisten näkökulmia tavoitekansion koontiin.

7 POHDINTA

Opinnäytetyö oli jatke projektiopinnoille jotka suoritin keväällä 2012 samaisessa lastensuojelulaitoksessa. Projektiharjoittelun, itse projektin toteutuksen, sekä opinnäytetyön ja erityisesti tavoitekansioiden koonnin ansioista olen kehittynyt myös ammatillisesti. Näiden kahden prosessin aikana ja etenkin opinnäytetyötä tehdessäni ja sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta tietopohjaa kasatessani on mieleeni entistä selkeämmin muodostunut ajatus siitä että tulevaisuudessa

hakeutuisin jatko-opiskelemaan sosiaalipedagogista hevostoiminnan ohjaajaksi tai ratsastusterapeutiksi.

Lastensuojelulaitoksen ohjaajan tehtävissä työskennellessäni ja hevostoimintaa lapsille ohjanneena on ollut hieno huomata että työskentely yhdessä lasten ja ponien kanssa on minun omaa osaamisaluettani. Omasinkin jo ennestään paljon kokemusta ratsastuksen ohjaamisesta, sekä hevoskerhojen ohjaamisesta. Lastensuojelulaitoksessa asuvat lapset ja heidän ongelmansa ovat kuitenkin tuoneet uusia haasteita työskentelyyni ja muuttanut, sekä kehittänyt omia ohjaamistapojani. Hyvin varhaiset vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteiden häiriöt, sekä traumatisoitumiset jotka ovat vaurioittaneet lapsien kehitystä oleellisella tavalla tuovat paljon haasteita ohjaamiseen.

Oleellisesti olen kehittynyt erilaisissa ohjaustavoissa, sekä oppinut että mikä malli eilen toimi toisella ei tarkoita sitä että se toimii tänään toisella. Jokainen lapsi on yksilö ja erityisesti nämä lapset ovat yksilöitä omine lähtökohtineen ja mahdollisine ongelmineen. Jokainen ohjauskerta on aina omansa mutta kun lapsi tulee tutuksi ja ohjauskertoja on takana jo useampia, on helpompi alkaa asettamaan tavoitteita, sekä nähdä myös lapsen edistyvän ja kehittyvän. Edistymisen ja kehittymisen näkeminen ja kokeminen on ainakin minulle se innostava tekijä joiden avulla jaksaa myös yrittää ja tsempata myös vaikeina ohjauskertoina. Ohjaamisten yhteydessä olen myös saanut vahvasti nähdä, huomata ja tuntea kuinka vahva vaikutus hevosella on toiminnassa. Opinnäytetyön aikana lukemani teorian pohjalta sain myös vahvistusta näille näkemyksilleni, sillä enää ne eivät olleet vain minun huomioitani ja ajatuksiani, vaan myös joidenkin toisten toteamia mustaa valkoisella.

Tavoitekansion jokaisen lapsen lähtökohtia, tavoitteita ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmiä tavoitteiden saavuttamiseksi yllätyin siitä kuinka paljon erilaiset asiat voivatkaan vaikuttaa lapseen. Yllätyin myös siitä kuinka vaivattomasti pystyin itse määrittelemään hevostoiminnan eri keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi. Monet keinoista joita lapsille kirjasin olivat asioita joita en aikaisemmin ollut tässä keino mielessä ajatellut. Ne olivat olleet vain asioita joita me teemme tai joita olen tehnyt jo useita vuosia, mutta nyt niillä asioilla on

myös pohja, sekä minulla ajatus ja tunne siitä mitä teemme milloinkin ja miksi. Harjoittelunohjaajani tuki oli myös tärkeä, lähtökohtia, tavoitteita, sekä menetelmiä kootessani, sillä jotkin asiat ja niiden syyt ja seuraukset loksahtivat minulla vielä entistäkin paremmin paikoilleen. Uskon että tavoitekansion koonnista tulee olemaan hyötyä lastensuojelulaitokselle. Nyt jokaiselle lapselle on luotu toimintaan omat tavoitteet ja keinot joiden avulla tavoitteita lähdetään tavoittelemaan.

LÄHTEET

Alasaari, Johanna & Ala-Nissilä, Hanna 2010. Green Care ja Sosiaalipedagoginen hevostoiminta - Hevostoiminta psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tukena. Vaasan ammattikorkeakoulu Sosiaali ja terveysala perustutkinnon opinnäytetyö.

Allakko-Raemahl, Aila 2005. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan valtakunnallinen seminaari 17.2.2005. Helsinki

Alopeaus-Laurinsalo, Nina 1998. Musiikkitarapia Puhehäiriöisten lasten kuntoutuksessa. Helsinki: Edita.

Arponen, Marjaana 2012. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta asiakkaiden kokemana. Hoitotyön koulutusohjelma. Sosiaali- ja terveysalan johtamisen ja kehittämisen ylempi ammattikorkeakoulututkinto opinnäytetyö.

Huhta, Anu 2009. Hevosen parantava voima – Sosiaalipedagoginen hevostoiminta lastensuojelutyössä. Sosiaalialan korkeakoulutetut Talentia Keski-Pohjanmaa ry. Pilke 1-6.

Hyvätti, Nina 2005. Tallityöstä potkua elämään – Syrjäytyvä nuori talliyhteisössä. Teoksessa Okulov Seija, Kuokkari Katja (toim.) Ratsastuspedagogiigasta Sosiaalipedagogiseksi Hevostoiminnaksi – Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopi: Kopijyvä, 20 – 29

Hyvätti, Nina 2005. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan valtakunnallinen seminaari 17.2.2005. Helsinki.

Juusola, Mervi 2012. Levottomat aivot, ADHD ja Asperger vahvuuksina. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Kaarlela, Jonna 2005. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan seminaari 17.2.2005. Helsinki

Kipaedu viitattu 21.12.2012
http://kipaedu.wikispaces.com/Ahdistuneisuush%C3%A4iri%C3%B6t+%28valikoiva+mutismi%29+lapsella

Kjäldman, Ritva 2008. Hevonen oppimisprosessissa kasvattajana ja kuntouttajana. Pro Hevonen 4/2008.

Koistinen, Kari 2005. Hevostoiminta ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä. Teoksessa Okulov Seija, Kuokkari Katja (toim.) Ratsastuspedagogiigasta Sosiaalipedagogiseksi Hevostoiminnaksi – Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopi: Kopijyvä, 1 – 10.

Kokkola, Heidi & Kulola, Tarja & Pohjalainen, Kaija 2000. Hevonen kuljettaa kuntoutumisen tielle. Kehittämisselvitys 2000: Suomen Kuntoutusliitto Ry.

Leino, Marika 2012. Elämyksiä elämään sosiaalipedagogisen hevostoiminnan avulla. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Mäkinen, Päivi 2011. Iso ja karvainen terapeutti. Tehy 4/2011 14- 17.

Pennanen, Anne 2005. Nuorisokodin nuorten innostaminen hevostoiminnan pariin. Teoksessa Okulov Seija, Kuokkari Katja (toim.) Ratsastuspedagogiigasta Sosiaalipedagogiseksi Hevostoiminnaksi – Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopi: Kopijyvä, 30 - 34

Peltonen, Hannele 2008. Hevonen kasvattaa oikeudenmukaisesti. Tesso Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry 9.12.2012.

Saastamoinen, Katri 2007. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuudet psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisena. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. . Kuopion yliopisto. Pro gradu – tutkielma.

Schulman, Annika 2005. Hevostaitoa tunteella – Menetelmä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan pohjana. Teoksessa Okulov Seija, Kuokkari Katja (toim.) Ratsastuspedagogiigasta Sosiaalipedagogiseksi Hevostoiminnaksi – Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopi: Kopijyvä, 44 – 49.

Seppälä, Tua 2005. Sosiaalipedagogiikka ja Sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan valtakunnallinen seminaari 17.2.2005. Helsinki.

Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry 2012. Viitattu 13.12.12.
www.hevostoiminta.net

LIITTEET

1. Tavoitekansio

Poika 4- vuotta

Lähtökohdat:
Ikätasoonsa nähden jäljessä kehityksestä niin puheen, sosiaalisten taitojen, kommunikoinnin, kuin leikkienkin osalta.

Ymmärtää puhetta ja on jo ajoittain hyvin ohjattavissa. Toisinaan kiukunpuuskat rajoittavat ohjattavuutta.

Pitää ponien kanssa puuhailusta ja tallitöiden tekemisestä.

Tavoitteet:
Sosiaalisten taitojen, puheen ja kommunikoinnin kehittyminen.
Ei mieluisten asioidenkin kestäminen ilman kiukunpuuskia.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmät:
Sosiaalisten taitojen, puheen ja kommunikoinnin kehittymistä tuetaan kahdenkeskeisen ajan avulla yhdessä ohjaaja kanssa omana hevostoimintapäivänä.

Ohjaaja sanoittaa tekemisiään ja tunteitaan lapselle, jotta puheenkehitys jatkuisi. Ohjaajan aloitteesta poneille myös jutellaan, niitä tervehditään tallille saapuessa, niitä kiitetään ja kehutaan ratsastuksen tai kärryajelun jälkeen, tallilta lähtiessä ponit myös aina hyvästellään. Poneja hoitaessa ja helliessä kehitetään myös tunnepuolen osa-alueita.

Epäonnistumisten kestämistä koetaan hevostoiminnassa ohjaajan tukemana, ohjaaja tukee lasta tälle vaikeissa asioissa ja muistaa myös kehua lasta tämän onnistuessa. Uusia elämyksiä lapsi pääsee kokemaan ratsastuksen ja kärryajeluiden kautta.

Poika 10- vuotta

Lähtökohdat:
Omien tunteiden hallinnassa ongelmia, ajoittain kohdistaa tunteensa fyysisesti muihin ihmisiin.

Mahtailee omilla taidoillaan ja ylistää itseään. Väheksyy muita.

Tavoitteet:
Realistisen minäkuvan rakentuminen. Itsetunnon kohentuminen.

Omien tunteiden hallinnan kehittyminen, kiukusta ei muita vahingoittavia fyysisiä reaktioita.

Ponien hoitamisen ja hellimisen kautta oman pehmeämmän puolen näyttäminen.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmät:
Lapsen oma hevostoimintapäivä mahdollistaa kahdenkeskeisen ajan ja turvallisten hetkien kokemisen yhdessä aikuisen kanssa. Kahdenkeskeisenä aikana ohjaajalla on myös mahdollisuus kuunnella pojan omia ajatuksia.

Tunteiden hallinnan kehittymistä tuetaan tulkitsemalla ponien ilmeitä ja eleitä ja niiden kautta peilataan lapsen omia tunteita. Hyvistä ja huonoista tunteista puhutaan yhdessä ohjaajan kanssa. Poneja hoitaessa ja helliessä kehitetään tunnepuolen osa-alueita ja tuodaan esille lapsen pehmeämpää puolta, mahtailun ja ylistämisen rinnalle.

Onnistumisten ja kehujen kautta kehitetään lapsen itsetuntoa ja epäonnistumisista selvitään yhdessä ohjaajan tukemana. Uusia elämyksiä koetaan ratsastaen ja ajaen, uusia asioita oppien.

Tyttö 8- vuotta

Lähtökohdat:
Omien tunteiden ilmaisu vaikeaa, pahoittaessaan mielensä kohdistaa pahan olonsa muihin tai itseensä fyysisesti satuttaen.

Vaikeuksia hakeutua kontaktiin ja läheisyyteen tunkeilematta tai takertumatta aikuiseen.

Vaikea keskittyä pitkäjänteisesti jo aloitettuun asiaan.

Tavoitteet:
Omien tunteiden hallinnan kehittyminen, ei fyysistä satuttamista.

Luonnollisen kontaktin ottaminen ja sitä kautta hakeutuminen aikuisen läheisyyteen. Itsetunnon kehittyminen, oman arvon tunteminen, itsensä ajattelu ja suojeleminen.

Keskittymiskyvyn lisääntyminen, asioiden loppuun asti vieminen, aloitettu asia tehdään aina loppuun saakka.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmät:
Lapsen oma hevostoimintapäivä mahdollistaa kahdenkeskeisen ajan ja turvallisten hetkien kokemisen yhdessä aikuisen kanssa. Erilaisia lähestymistapoja ja kontaktin ottamista harjoitellaan ponien kanssa ja näitä tapoja peilataan myös ihmisiin ja oikeaan elämään.

Tunteiden hallinnan kehittymistä tuetaan tulkitsemalla ponien ilmeitä ja eleitä ja niiden kautta peilataan lapsen omia tunteita. Hyvistä ja huonoista tunteista puhutaan yhdessä ohjaajan kanssa. Poneja hoitaessa ja helliessä kehitetään tunnepuolen osa-alueita.

Onnistumisten ja kehujen kautta kehitetään lapsen itsetuntoa ja epäonnistumisista selvitään yhdessä ohjaajan tukemana. Uusia elämyksiä koetaan ratsastaen ja ajaen, uusia asioita oppien.

Keskittymiskykyä ja aloitetun asian loppuun viemistä harjoitellaan ohjaajalähtöisesti pienissä osissa. Ohjaaja antaa lapselle harjattavaksi jonkin tietyn alueen ponista ja vasta alueen harjattuaan lapsi voi siirtyä harjaamaan seuraavaa aluetta, samaa ajattelumallia voidaan hyödyntää myös muualla hevostoiminnassa.

Poika 8- vuotta

Lähtökohdat:
Aspergerin- oireyhtymä. Vaikeuksia ymmärtää toisten ihmisten tunnetiloja. Toisten ihmisten läheisyys halaaminen ja koskettaminen vaikeaa.

Sosiaaliset taidot puutteellisia, ongelmia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Kaavamaisista tutuista käyttäytymistavoista poikkeaminen tuottavat myös vaikeuksia.

Tavoitteet:
Sosiaalisten taitojen kehittyminen.

Läheisyyden vastaanottamisessa ja läheisyyden osoittamisessa kehittyminen.

Mukavia ja turvallisia hetkiä yhdessä aikuisen kanssa hevostoiminnan kautta. Kaavamaisista tutuista käyttäytymistavoista poikkeamisessa pois tottuminen.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmät:
Läheisyyden vastaanottamisesta ja läheisyyden osoittamista harjoitellaan poneja hoitamalla, paijaamalla ja halailemalla ohjaajalähtöisesti. Lapsen antaessa ponille läheisyyttä saa hän siitä positiivista palautetta ohjaajalta. Tulevaisuudessa lapsikin pystyisi osoittamaan läheisyyttä poneille ja myöhemmin tämä läheisyyden näyttäminen siirtyisi myös ihmisiin.

Ohjaajan mallista poneja tervehditään ja hyvästellään, tallitöitä tehdessä, poneja hoitaessa tai ajon/ratsastuksen jälkeen harjoitellaan kohteliaita hyviin käytöstapoihin kuuluvia sanoja.

Kaavamaisista tutuista käyttäytymistavoista poikkeamista kehitetään hevostoiminta päivinä aina hieman eri järjestyksessä, eri menetelmin toimintaa harjoittaen.

Poika 17- vuotta

Lähtökohdat:
Pian täysi-ikäinen nuori, ponit eivät kuulu kiinnostuksen kohteisiin. Ennen lastensuojelulaitokseen muuttoa, kotona ollut paljon eläimiä joista ei ole huolehdittu.

Tavoitteet:
Ymmärrys siitä että eläimen hyvinvointi koostuu samoista asioista kun meidän ihmistenkin hyvinvointi. Eläintä ei myöskään voi jättää hoitamatta vaikka niiden hoitaminen ei aina kiinnostaisi.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmät:
Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kautta vastuunkannon ymmärtäminen ja ymmärryksen siirtyminen myös muillekin elämän osa-alueille.

Nuori on useiden vuosien ajan hoitanut oman osuutensa tallitöistä ja ponien hoidosta ja pystyy ne tarvittaessa jatkossakin hoitamaan. Hänelle on vuosien aikana korostettu ja hän on myös nähnyt, ettei eläintä voi jättää oman onnensa nojaan vaikka aina niiden hoitaminen ja ruokkiminen eivät kiinnostaisikaan.

Tyttö 6- vuotta

Lähtökohdat:
Omien tunteiden ja mielipiteiden ilmaisu on vielä ajoittain vaikeaa.

Reagoi epämiellyttäviin asioihin itkulla, jonka avulla luulee pääsevänsä pois tilanteesta.

Kaipaa huomiota ja kahdenkeskeistä aikaa yhdessä aikuisen kanssa.

Tavoitteet:
Epämiellyttävien asioiden ja tilanteiden kestäminen ilman itkua, ymmärrys siitä ettei itkulla pysty asioita muuttamaan.

Omien mielipiteiden selkeä ilmaiseminen ja turvallisten hetkien kokeminen kaksin aikuisen kanssa.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmät:
Omien mielipiteiden ilmaisemista korostetaan ja tuetaan, sekä kunnioitetaan mielipiteiden tärkeyttä. Hevostoiminnassa lapsi voi valita esim. ponin satulahuovan värin, kumman ponin karsinan haluaa siivota, haluaako mennä ratsastamaan vai kärryajelulle, haluaako harjata ponin hännän vai harjan.

Huomiota ja läheisyyttä lapsi saa omana hevostoimintapäivänään. Kahdenkeskeinen aikaa yhdessä aikuisen kanssa ja aikuisen huolenpito lisää myös yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Hevostoiminnassa lisätään haastavuutta lapsen taitoihin nähden vähittäin, jolloin lapsi joutuu kohtaamaan haastavia ja vaikeita asioita myös hänelle mieluisan tekemisen parissa. Vaikeatkin asiat hoidetaan loppuun saakka aikuisen tukemana, itku ei saa saada tilannetta loppumaan.

Tyttö 9- vuotta

Lähtökohdat:

Lapsella on diagnosoitu selektiivinen mutismi, valikoiva puhumattomuus. Puhuu joidenkin lastensuojelulaitoksessa asuvien lasten kanssa. Ei puhu aikuisille, alkanut ääntelemään aikuisille.

Tavoitteet:

Rohkeuden lisääntymisen myötä puheen lisääntyminen ja myös aikuisille puhuminen.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmät:

Lapsi pitää paljon hevostoiminnasta ja jo keväällä 2012 projektin aikana oli havaittavissa vapautuneisuutta, sekä ilmeitä, eleitä ja ääntelyä hevostoimintakertojen aikana ja jälkeen. Hevostoiminnassa onnistumisten ja kehujen kautta kehitetään lapsen itsetuntoa.

Lapsen oma hevostoimintapäivä mahdollistaa kahdenkeskeisen ajan ja turvallisten hetkien kokemisen yhdessä aikuisen kanssa. Lapsi kokee hevostoiminnan mielekkäänä joten jatkossakin on tärkeää että lasta tuetaan ja hänen tulee saada myös positiivista palautetta hevostoiminnan eri osa-alueilla.

Tallitöiden, ponien hoitamisen, ratsastamisen ja ajamisen kautta lapselle tarjotaan mielekkäitä, iloisia ja hauskoja kokemuksia ja uusia elämyksiä yhdessä turvallisen aikuisen ja ponien kanssa.

Tyttö 14- vuotta

Lähtökohdat:

Vähättelee usein itseään ja osaamistaan, sellaisissakin asioissa mistä on saanut muilta positiivista palautetta. Vaikea sanoa muille Ei, tekee usein asioita muita miellyttääkseen.

Tavoitteet:
Itsetunnon kohentuminen.

Epäonnistumisten hyväksyminen ja ymmärrys siitä että epäonnistumiset ovat osa elämää ja hevostoimintaa.

Omatoimisuuden lisääntyminen. Ei sanan käytön lisääntyminen jokapäiväisessä elämässä.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmät:
Nuoren itsetuntoa kohennetaan hevostoiminnan kautta, jossa hän on hyvä. Onnistumiset hevostoiminnassa lisäävät uskoa omiin taitoihin ja osaamiseen. Itsenäisesti toiminnassa onnistuminen pönkittää myös nuoren itsetuntoa.

Palautetta nuorelle antaessa ohjaajan tulee huomioida ennemmin positiivisia asioita, ei niinkään niitä, missä nuori ei tällä kerralla onnistunut. Palautetta annetaan niin sanotun hampurilaismallin mukaan. Hampurilaispalautteen antaminen aloitetaan pohjaleivällä, jonka palautteessa on jotain myönteistä. Tämän jälkeen lisätään pihvi eli kielteinen palaute. Palautteen anto päättyy päällysleipään eli lopuksi kerrotaan jotain kannustavaa ja myönteistä, jonka voimalla henkilö jaksaa jatkaa asian parissa toimimista. Hampurilaismallin käyttö on myös hyvä ratsastusta opettaessa, nuori nimittäin harmistuu usein epäonnistuessaan jossain ratsastustilanteessa. Epäonnistumisten kokeminen positiivisen palautteen rinnalla auttaa nuorta selviämään epäonnistumisista helpommin.

Omana hevostoimintapäivänään nuori saa toivomaansa kahdenkeskeistä aikaa yhdessä aikuisen kanssa. Erilaiset ponien käsittelyharjoitukset jossa nuori joutuu olemaan hyvin määrätietoinen ja tomera, sekä ohjaamaan tai kieltämään poneja omalla olemuksellaan olla tekemästä jotain edistävät Ei sanan käyttöä. Ei sanan käyttö hevostoiminnassa ja sen yleistyminen siellä, siirtää sen mahdollisesti tulevaisuudessa myös muuhunkin elämään.

Tyttö 12- vuotta

Lähtökohdat:
Omien tunteiden ilmaisu usein hyvin äkkipikaista. Tiuskii ja suutahtelee helposti varsinkin silloin kun asiat eivät mene hänen haluamallaan tavalla.

Tavoitteet:
Lapsen omien tunteiden ilmaisun tasaantuminen, äkkipikaisuuden ja tiuskimisen hallinta.

Ymmärrys siitä, että ponit ovat olemassa silloinkin kun lasta ei huvittaisi lähteä tallitöihin tai poneja ruokkimaan.

Omatoimisen vastuunkannon lisääntyminen.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmät:
Hevostoimintaa, tallitöitä, ratsastamista ja ajamista, lapsen oman mukavuusalueen ulkopuolella, eli vähitellen lisätään vaikeusastetta toimintaan ja lapsen sen hetkisiin taitoihin nähden.

Uusien haasteiden kautta, saavutetaan ja koetaan uusia elämyksiä, sekä koetaan myös pettymyksiä yhdessä ohjaajan kanssa. Epäonnistumiset ja haasteet tulee kestää ja niistä jatketaan aina ohjaajan kannustamana eteenpäin.

Tunteiden ilmaisua pohditaan hevosten käyttäytymisen kautta. Tunteiden hallinnan kehittymistä tuetaan tulkitsemalla ponien ilmeitä ja eleitä ja niiden kautta peilataan lapsen omia tunteita. Keskustellaan hevosten laumakäyttäytymisestä ja erilaisia lauman jäseniä voidaan verrata tuttuihin ihmisiin ja heidän käyttäytymistapoihin. Miten hevonen reagoi jos sille suuttuu ja miltä suuttuminen taas ihmisistä tuntuu.

Vaikka lapsi kokee hevostoiminnan mielekkäänä, toiminnan tulee olla ohjaajalähtöistä, ei lapsen oman tahdon ja mielenkiinnon mukaista, tylsiäkin hommia tulee pystyä tekemään. Omatoimisuuden ja vastuunkannon lisääntyminen oh-

jaajalähtöisesti, ohjaajan neuvoja noudattaen ja ongelmatilanteissa avun kysyminen ja avun saaminen. Vaikka omatoimisuuteen kannustetaan ja sitä myös tuetaan, tulee ohjaajan olla aina tilanteessa josta hän pystyy lasta neuvomaan ja ohjaamaan, jottei lapsi joudu toimimaan vaikeissa tilanteissa omin päin. Näin hevostoiminta pysyy turvallisena ja mukavana harrastuksena.

Tyttö 17- vuotta

Lähtökohdat:
Sosiaaliset taidot etenkin keskustelutaitojen osalta heikot, vaikea aloittaa keskustelua jostain muusta aiheesta kun omaan opiskeluun liittyvästä asiasta. Usein omiin oloihinsa sulkeutuva nuori, jolla ei ole ikäisiään kavereita, joita tapaisi vapaa-ajallaan. Vieraat tilanteet jännittävät esim. julkisilla kulkuvälineillä liikkumien on jännittävää. Ei kiinnostusta hevostoimintaa tai poneja kohtaan.

Tavoitteet:
Sosiaalisten taitojen kohentuminen ja taitojen kehityksen kautta myös mahdollisten kaverisuhteiden rakentuminen.

Rohkeuden lisääminen ja omaan itseensä luottaminen. Vastuunkannon tärkeyden ja eläinten tunteiden ymmärtäminen.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmät:
Yhteistä aikaa aikuisen kanssa hevostoiminnan eri osa-alueilla, jolloin jutustelua ja sosiaalisten taitojen harjoittelua ponien kautta.

Sosiaalisten taitojen harjoittelu ponien käyttäytymisen, ilmeiden ja eleiden kautta. Millainen on epäsosiaalinen poni, milloin poni on epäsosiaalinen, miksi poni tai ihminen voi olla epäsosiaalinen, löytyykö poneista ja meistä ihmisistä yhteneviä tekijöitä .

Vastuunkannon ymmärrys ja tunnepuolen asioiden korostaminen, ponien tarvitseman hoivan ja huolenpidon näkökulmasta. Nuorella oma kiinnostus tällä het-

kellä vastakkaisessa sukupuolessa voidaan hoivaan ja huolenpitoon liittyviä tärkeitä asioita peilata myös ponien kautta ihmiselämään.

Poika 11- vuotta

Lähtökohdat:
Ikätasoaan jäljessä oleva poika niin sosiaalisissa taidoissa kuin yleiseltä olemukseltaan. Ajoittain ujo ja arka. Vaikeissa ja haastavissa tilanteissa turvautuu puhumattomuuteen.

Tavoitteet:
Oman ikätasonsa sosiaalisten taitojen omaksuminen.

Satunnaisesta puhumattomuudesta eroon pääseminen, vaikeissakin tilanteissa selviytyminen omaan itseensä luottaen.

Rohkaistuminen ja itsetunnon kohentuminen.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmät:
Käydessään läpi varhaisemmista ikävaiheista läpikäymättömiä vaiheita keskitytään hoivan ja huolenpidon perusasioihin ponien kautta, silittely, halailu, hyvänä pitäminen ja myös näiden tunteiden läpikäyminen ponien kautta yhdessä ohjaajan kanssa.

Onnistumisia ja uusia elämyksiä hevostoiminnan kautta koetaan ratsastus ja ajolenkeillä. Vähitellen lapsen taitojen mukaan haastavimpien tehtävien ja tilanteiden kohtaamisia, joista lapsi pystyisi omalla toiminnallaan ja aikuisen tukemana selviämään. Ponin kavioiden nostaminen on esimerkiksi tehtävä, joka vaatii tekijältään tomeruutta ja periksiantamattomuutta, muttei kuitenkaan ole niin haastava ettei lapsi siitä itse selviäisi.

Kannustaminen ikätasoiseen toimintaan myös hevostoiminnassa.

Tyttö 12- vuotta

Lähtökohdat:

Lievästi kehitysvammainen tyttö, joka tekee monesti asioita muita miellyttääkseen. Sosiaaliset taidot vajavaiset tilannetajun ja keskustelutaitojen osalta. Etenkin jo käynnissä oleviin keskusteluihin mukaan liittyminen on vaikeaa. Asioihin oma-aloitteisesti ryhtyminen ja epäonnistumisten kestäminen ajoittain hankalaa.

Tavoitteet:

Omatoimisuuden lisääminen, pystyisi mahdollisesti toimimaan itsenäisesti jossain hevostoiminnan tehtävissä.

Itsetunnon kohentuminen.

Tilannetajun lisääntymien ja keskustelutaitojen parantuminen.

Epäonnistumisten kestäminen.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmät:

Lapsen onnistumiset hevostoiminnassa lisäävät uskoa omiin taitoihin ja osaamiseen, sekä kehittävät itsetuntoa.

Erilaiset ponien käsittelyharjoitukset tuovat sekä onnistumisen kokemuksia, että lisää haastetta hevostoimintaan, niissä kohdataan usein myös epäonnistumisia, joista selvitään ja päästään eteenpäin ohjaajan tukemana. Käsittelyharjoituksista esimerkiksi talutusharjoitukset, joissa harjoitellaan ponin pysäyttämistä, siirtämistä, väistättämistä ja haluttuun tahtiin (hitaasti tai nopeasti) taluttamista ovat tässä tapauksessa hyviä harjoituksia.

Palautetta lapselle antaessa ohjaajan tulee huomioida ennemmin positiivisia asioita, ei niinkään niitä, missä ei tällä kerralla onnistuttu. Palautetta annetaan niin sanotun hampurilaismallin mukaan. Hampurilaispalautteen antaminen aloitetaan pohjaleivällä, jonka palautteessa on jotain myönteistä. Tämän jälkeen

lisätään pihvi eli kielteinen palaute. Palautteen anto päättyy päällysleipään eli lopuksi kerrotaan jotain kannustavaa, myönteistä, jonka voimalla henkilö jaksaa jatkaa asian parissa toimimista. Epäonnistumisten kokeminen positiivisen palautteen rinnalla auttaa lasta selviämään epäonnistumisista helpommin.

Ajoittain lapsi voisi saada vastuuta suorittaa hevostoimintaan liittyviä tehtäviä itsenäisesti, kuitenkin ohjaajalähtöisesti, jottei lapsi kokisin itsenäistä toimintaa mahdollisuutena miellyttää ohjaajaa. Hevostoiminnan puuhien lomassa ohjaaja voi ajoittain viedä keskustelua pois tutuista asioista keskustelutaitojen kehittämistä ajatellen.